

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra právních dějin

Diplomová práce

**Vývoj porotního soudnictví v českých zemích
v letech 1848 - 1948**

Plzeň, 2016

Zpracoval: Mgr. Luboš Grossmann

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Mgr. Luboš GROSSMANN**
Osobní číslo: **R11M0085P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Vývoj porotního soudnictví v českých zemích v letech 1848 - 1948**
Zadávací katedra: **Katedra právních dějin**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Obecný pojem porotního soudnictví
3. Vznik a vývoj porotního soudnictví
4. Klady a zápory porotního soudnictví
5. Porotci
6. Řízení před porotním soudem
7. Návrh na reformu porotního soudnictví v období první ČSR
8. Systém porotního soudnictví na Slovensku a Podkarpatské Rusi
9. Zastavování a omezování činnosti porotního soudnictví
10. Činnost porotního soudnictví v letech 1945 - 1948
11. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce: **min. 50 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Pintera, R. Návrh zákona na organisaci soudů porotních, Všehrad, 1927, s. 72-76

Šimák, J. Zákon o porotních soudech, V. Linhart, Praha 1947

Kallab, J. Učebnice trestního řízení platného v Čechách a Zemi moravskoslezské, Brno 1930

Slovník veřejného práva, Brno 1934

Synek, E. Soudnictví porotní, jeho vývoj a oprávněnost: Kritické úvahy vzhledem ku připravované reformě tiskového a trestního zákona. Olomouc : Promberger, 1903.

Stimson, S.C. The American revolution in the law: Anglo-American jurisprudence before John Marshall. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1990.

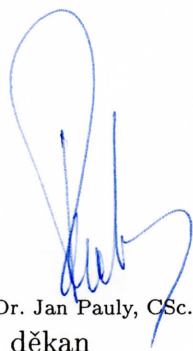
Po dvaceti letech : porotní soud Karla Havlíčka Borovského, který dne 12. listopadu 1851 odbýván byl u c.k. Zemského soudu v Hoře Kutné. Praha: Grégr a Ferd. Dattel, 1871.

Malý, K., Soukup, L. Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918-1938) a jejich místo ve střední Evropě. Praha: Karolinum, 2010.

Vedoucí diplomové práce: **Prof. JUDr. PhDr. Karolina Adamová, DSc.**
Katedra právních dějin

Datum zadání diplomové práce: **26. února 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. srpna 2016**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Prof. JUDr. PhDr. Karolina Adamová, DSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 31. března 2016

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, 1. března 2016

Poděkování:

Chtěl bych touto cestou poděkovat vedoucí diplomové práce prof. JUDr. PhDr. Karolině Adamové, DSc. za odborné vedení a za spolupráci při zpracování tématu.

OBSAH:

Úvod.....	5
1. Obecný pojem porotního soudnictví	7
2. Vznik a vývoj porotního soudnictví.....	8
2.1. Anglická porota.....	8
2.1.1. Vznik a vývoj porot v Anglii.....	8
2.1.2. Řízení před anglickou porotou.....	10
2.2. Vývoj porot v evropských zemích.....	14
2.2.1. Francie a Německo.....	14
2.2.2. Rakousko.....	15
3. Klady a zápory porotního soudnictví.....	17
4. Porotci.....	22
4.1. Způsobilost k úřadu porotce.....	22
4.2. Seznamy porotců.....	25
4.3. Obsazování lavice porotců.....	27
4.4. Nová úprava po roce 1918.....	29
5. Řízení před porotním soudem.....	30
5.1. Průběh hlavního přelíčení až do skončení řízení průvodního	30
5.2. Zadávání otázek porotcům.....	32
5.3. Řeči stran a výklad předsedy.....	37

5.4. Výrok porotců.....	40
5.5. Řízení opravovací.....	45
5.6. Řízení zastavovací.....	47
5.7. Další řízení a rozsudek sborového soudu porotního.....	49
6. Návrh na reformu porotního soudnictví v období první ČSR	52
7. Systém porotního soudnictví na Slovensku a Podkarpatské Rusi.....	57
8. Zastavování a omezování činnosti porotního soudnictví..	61
9. Činnost porotního soudnictví v letech 1945 – 1948.....	65
9.1. Příslušnost porotních soudů.....	65
9.2. Nejdůležitější odchylky od dosavadní zákonné úpravy.....	66
Závěr.....	69
Resumé.....	73
Seznam použité literatury a pramenů.....	74

Úvod

Téma mé diplomové práce „Vývoj porotního soudnictví v českých zemích v letech 1848 – 1948“ jsem si zvolil hned z několika důvodů. V první řadě to byl a je můj dlouholetý zájem o historii, posléze právní historii. Dalším důvodem bylo zjištění, jak málo se o porotním soudnictví napsalo informací, ať už monografické nebo časopisecké a jak málo je toto téma v povědomí veřejnosti.

Ve své diplomové práci bych se chtěl zaměřit na vznik a vývoj porotního soudnictví v českých zemích, zhodnotit klady a zápory tohoto systému, zhodnotit počátky tohoto institutu, tzn. neopominout zejména charakteristiku anglického porotního soudnictví a dalších evropských zemí (Francie, Německo, Rakousko).

Úvodem tato diplomová práce definuje pojem porotních soudů a porovnává je se soudy kmetskými. V kapitole o původu a vývoji porot je nastíněn nejenom jejich vznik, ale jsou připomenuty i důvody, které vedly k jejich zavedení, zvláště důvody politické. Dále úvod vypočítává všechny právní předpisy, ve kterých byly poroty upraveny. Pokouší se také shrnout všechny jejich klady, ale i nedostatky.

Převážná část této studie se zabývá osobami porotců a úpravou trestního řízení před porotními soudy. Hlavním cílem bylo vymezit jednotlivé fáze tohoto řízení a podrobně každou z nich rozebrat. Autor se zde hlouběji zaměřil na způsob kladení otázek porotcům, což je považováno za pilíř porotního systému. Je zde popisováno také postavení účastníků v řízení před porotou.

Další část je zaměřena na zastavování a omezování činnosti porotních soudů. Poslední kapitola se zabývá poválečnou právní úpravou a

upozorňuje na hlavní změny, ke kterým došlo po přijetí zákona o porotních soudech v roce 1946.

Na závěr této diplomové práce je připojena stručná úvaha o možnosti zpětného zavedení porotního soudnictví do právního řádu České republiky.

Cílem mé práce má být seznámení čtenáře s tímto významným institutem, který po určitou dobu ovlivňoval soudnictví nejenom v českých zemích, ale i v celé Evropě a práce má vyvolat především zájem čtenáře o tuto problematiku.

Tato diplomová práce rozhodně nedokáže obsáhnout vše, co se týká porot. Za dobu její existence se v tehdejší době napsalo mnoho, ať ve prospěch či nepospěch, nemluvě o judikatuře, která vznikla za dobu působení porot.

1. Obecný pojem porotního soudnictví

„ Porota neboli soud porotní. Tak nazývají se v řízení trestním soudy složené z části ze soudců úředních, práva znalých, z části ze soudců laických (porotců), a tak upravené, že každému z těchto elementů přikázán jest úkol zvláštní k samostatnému vyřízení; soudci úřední mají totiž jen řídit formální průběh soudního jednání, kdežto porotcům přikazuje se rozhodovati o vině obžalovaného.“¹

Trestní pravomoc vykonávají soudci, z nichž jedni jsou osoby práva znalé, tzv. soudci z povolání a druzí, kteří odbornou kvalifikaci nemají a znalost práva se od nich nevyžaduje, tzv. soudci laičtí. Takové soudy, kde se výkonu pravomoci účastní soudci – laici, se nazývají podle nich soudy laickými.

V trestním řízení se nacházejí tyto soudy ve dvou formách, a to:

1. jako soudy porotní – Schwurgerichte, Geschwornengerichte, při nichž soudci z povolání i soudci z lidu tvoří zvláštní sbor, přičemž soudci z lidu rozhodují odděleně a samostatně jen otázku viny,
2. jako soudy přísežné, kmetské – Schöffengerichte, při nichž tvoří laici i soudci z povolání jediný sbor, který rozhoduje o všech otázkách společně.

Soudy porotní jsou starší formou laického soudu. Vznikly dlouholetým vývojem v Anglii. Soudy kmetské jsou novější, jejich kolébkou je Německo. Kmetské soudy existovaly také u nás v řízení tiskovém a za kmetský soud je možno pokládat i soud státní.

¹ Ottův slovník naučný, XX. díl. Praha: 1903, s. 253.

2. Vznik a vývoj porotního soudnictví

Svým způsobem sahají poroty do dob přímé účasti lidu na výkonu spravedlnosti. Tato účast však časem zanikla. Tím, jak se utužovala moc zeměpanská, vytvářel se stav vzdělaných soudců a docházelo k zatlačování domácího práva recepcí práva římského, zanikly zárodky instituce porot.

2.1. Anglická porota

2.1.1. Vznik a vývoj porot v Anglii

„ V Anglii poroty jsou výkvětem tisíciletého téměř vývoj historického, jsouce tu srostlé s celým ústrojím právním a zřízením společenským.“²

V anglickém řízení rozeznáváme porotu obžalovací neboli velikou, tzv. grand jury a porotu nálezovou, rozsuzující neboli malou, tzv. petty jury. Úkolem poroty obžalovací, která se skládala z 23 porotců, bylo vyslechnout žalobce a jeho svědky a rozhodnout, zda obžaloba jím podaná je oprávněná či nikoli, nebo což se stávalo velmi zřídka, proti někomu obžalobu vznést.

Teprve poté, co byla obžaloba velkou porotou uznána za oprávněnou, popř. jí samou vznesena, mohla o vině obžalovaného, tedy o vlastním obsahu obžaloby, rozhodovat porota nálezová. Prvky této obžalovací poroty lze shledávat již ve franckých dozorných soudech, tzv. Sendgerichte, které Normané zavedli do Anglie po jejím podmanění již v 11. století.³

V průběhu 13. století vznikaly poroty kárné. Vlastním základem současné obžalovací poroty byla velká porota, která se začala objevovat ve 14. století a postupně kárné poroty vytlačovala. Zpočátku měla 24

² Storch, F. Řízení trestní rakouské, I. díl. Praha: 1887, s. 30.

³ Kuklík, J., Seltenreich, R. Dějiny angloamerického práva. Praha: Linde 2007, s. 29-31.

členů, později 23. Tato velká porota neomezovala své výroky jen na zločiny, o kterých sama věděla, tak jako dřívější poroty kárné, ale od jednotlivců též přijímala oznámení o spáchaných zločinech a po vyslechnutí svědků rozhodovala, zda je toto oznámení důvodné či nikoli.⁴

Původ nálezové poroty je na rozdíl od poroty obžalovací třeba hledat v řízení civilním, kde se jí používalo jako důkazního prostředku v některých pozemkových sporech. Porotci jakožto členové jedné obce byli povoláni, aby vydali svědectví o sporných právních poměrech ve věcech pozemkových, neboť jim mohly být nejlépe známy. Teprve značně později se začalo těchto porot využívat i ve věcech trestních.⁵

Jako skutečný právní institut zavedla porotu již Magna charta libertatum, která nařídila její bezplatné užití.⁶Když potom navíc zrušil anglický parlament pod vlivem církve dosavadní důkazní prostředky, a to ordály,⁷ pak poroty nastoupily zcela na jejich místo, aby se tak staly obvyklým a pravidelným důkazním prostředkem.⁸

V této době byl zachován názor, že porota je prostředkem k obraně obžalovaného, svědectvím spoluobčanů, jehož se obžalovaný dovolává ke svému prospěchu. Tato povaha poroty jakožto zvláštního, ve prospěch obžalovaného zavedeného důkazního prostředku, se vyznačovalo zprvu tím, že se nepřipouštěly před porotou žádné důkazy, neboť porotci neměli rozhodovat o důkazech, ale pouze vydat svědectví o tom, co jim o věci bylo známo. Teprve později, když tento původní ráz porotyzmizel a byli připuštěni i porotci "nevědoucí", bylo třeba vést před nimi důkazy, a to

⁴ Kuklík, J., Seltenreich, R. Dějiny angloamerického práva. Praha: Linde, 2007, s. 29-31.

⁵Knapp, V. Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy. Praha: C. H. Beck, 1996. xviii, 248 s. Beckovy právnické učebnice, s. 114.

⁶ Kuklík, J., Seltenreich, R. Dějiny angloamerického práva. Praha: Linde, 2007, s. 201-206.

⁷Ordály neboli boží soudy je tedy označení pro druh iracionálních důkazních prostředků, které se v minulosti užívaly při soudních sporech. Základem byla víra, že při ordálu pomůže Bůh či jiná nadpřirozená síla tomu, kdo je nevinný, či naopak pomůže usvědčit viníka. Viz Ottův slovník naučný, díl čtvrtý Bianchi-Giovini - Bžunda. Praha:Paseky/Argo, 1997, s. 524.

⁸ Schelle, K. a kol. Právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 396-397.

listinami a svědky.⁹ Teprve v 18. století nastala úplná rovnost a tím byl zároveň dokonán přechod od poroty jako důkazního prostředku k porotě rozsuzující. Vlastní vědění porotců ustupovalo do pozadí a porota rozhodovala pouze na základě důkazů.¹⁰

Ale i po této proměně se zachovalo v anglické porotě mnoho zvláštností, které vyplývaly z její povahy a těsné spojitosti s důkazním řízením. Tak například se požadovalo u každého výroku poroty, aby byl obžalovaný shledán vinným nebo nevinným jednohlasností porotců, neboť jedině tak mohlo mít jejich rozhodnutí plnou váhu, pokud bylo jednomyslné. Proto bývali často porotci, jejichž názory se rozcházely, z poroty vylučováni až do doby, kdy bylo nalezeno 12 porotců, jejichž mínění se shodovala. Později se užívalo proti porotcům k dosažení jednomyslného výroku i donucovacích prostředků. Tím se vysvětluje, proč anglická porota nečinila výrok, pokud se obžalovaný sám ke skutku, ze kterého byl obžalován, přiznal.¹¹

2.1.2. Řízení před anglickou porotou

Způsob, jakým v trestních věcech o vině rozhodovala porota anglická, se podstatně lišil od způsobu, jakým rozhodovala porota francouzská a podle jejího vzoru i poroty jiné.¹²

Ve Francii rozhodovala porota jen o skutcích a na soudcích z povolání pak bylo, aby ve svém nálezu rozhodli, zda fakta dokázaná obviněnému je možné považovat za trestný čin. V Anglii však porota sama rozhodovala, zda je obviněný vinen zločinem, z něhož byl obviněn a soudce stanovoval pouze trest. Shora uvedená zásada z francouzského práva však nebyla absolutní, neboť porota francouzská i jiné poroty, které byly podle

⁹Schelle, K. a kol. Právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 396-397.

¹⁰Kuklík, J., Seltenreich, R. Dějiny angloamerického práva. Praha: Linde, 2007, s. 61-63.

¹¹Knapp, V. Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy. Praha: C. H. Beck, 1996. xviii, 248 s. Beckovy právnické učebnice, s. 114.

¹²Blackstone, W. Commentaries on the laws of England: in four books. London: A. Strahan, 1825. 4 sv., Kniha 3, kapitola 23.

francouzského vzoru zavedeny, nerozhodovaly přísně o pouhém skutku, ale vývoj v zákonodárství tíhl k tomu, aby porotcům byla dána možnost právně subsumovat skutky, o kterých měly rozhodovat.¹³

Anglická porota rozhodovala tedy přímo o vině, kdy se řídila přitom bezprostředně obžalobou, tzv. indictment. Nebylo tedy zapotřebí klást porotcům otázky, jako to bylo v zákonné úpravě naší, resp. rakouské. Anglická porota se vyslovovala o obžalobě a její výrok zněl pouze „vinen“ nebo „nevinen“. Z toho důvodu odpovídala pouze ústně a její výrok se sepisoval až po prohlášení. Hlavní rozdíl byl tedy v tom, že ve všech případech, kdy se porotcům kladly eventuální otázky, před anglickou porotou se přednášela obžaloba.¹⁴

Jak z výše uvedeného vyplývá, neměl soudce v případě, kdy porota vyslovila vinu, jinou úlohu, než jen stanovit trest. V soudcově výroku nebylo třeba ani pojmenovávat zločin, pro který byl obžalovaný souzen, ani opakovat výrok poroty. Stačilo, že porota rozhodla o vině obžalovaného činem, pro který byl žalován. Rovněž v případě, kdy se porotci usnesli o nevině, nebylo třeba žádného výroku soudce. Obžalovaný byl již pouhým výrokiem porotců zproštěn obžaloby. Z toho vyplývá, že anglická porota rozhodovala o vině obžalovaného v nejpřísnějším smyslu slova.¹⁵ Uznali-li porotci vinu obžalovaného, bylo tím rozhodnuto nejen o platnosti skutkových a právních okolností uvedených v obžalobě, ale stejnou měrou i o tom, že je tomto případě žalovaný skutek trestný a lze jej přičítat obžalovanému, přičemž zde není žádná okolnost, která by trest vylučovala. Pokud porota uznala nevinu, byla tímto obžaloba platně vyřízena a soudce nemohl nijak tento výrok zpochybnit nebo zneplatnit. Lhostejno, zda nevinu byla uznána proto, že porota nebyla přesvědčena o

¹³ Schelle, K. a kol. Právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 396-397.

¹⁴ Tamtéž, s. 402-403.

¹⁵ Knapp, V. Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy. Praha: C. H. Beck, 1996. xviii, 248 s. Beckovy právnícké učebnice, s. 167.

pravosti skutkových událostí v obžalobě uvedených nebo že neshledala u obžalovaného vinu.¹⁶

Pokud porota uznala, že je obžalovaný vinen, měla zároveň právo omezit svůj výrok v tom smyslu, že shledává čin, u nějž vinu určuje, méně trestným, než na který zněla obžaloba. Např. mohla při obžalobě na loupež uznat vinu na krádež.¹⁷

Vyskytnout se mohla situace, kdy skutky, které byly předmětem obžaloby, byly dokázány, porotci však nedokázali s dobrým svědomím rozhodnout, zda je možné v těchto skutcích spatřovat trestný čin nebo ne. V tomto případě měla porota oprávnění, aby část svého práva, část právníčkou, týkající se otázky, zda čin je nebo není trestným, postoupila soudu samému a místo obecného výroku vydala výrok podrobný, což je výrok, který se zabýval všemi skutkovými okolnostmi. Výrok o tom, zda je možné spatřovat v těchto okolnostech trestný čin, přenechala pak na rozhodnutí soudce, resp. soudu. To bylo možné i v případě, kdy se porotci nemohli shodnout na tom, jak daný případ právně posoudit, a proto toto posouzení raději přenechali soudci, a to i přesto, že měli právo se k obžalobě vyslovit v plném znění a učinit obecný výrok.¹⁸

Pokud soudce nesouhlasil s výrokem poroty, měl možnost rozsudek odročit. Nesměl však prohlásit rozsudek, který by odporoval výroku poroty. V případě jeho odročení byl tento předložen apelačnímu soudu, sestavenému k tomuto účelu, který byl oprávněn nařídit, aby byl rozsudek poroty soudcem prohlášen nebo aby do protokolu bylo vepsáno, že odsouzený měl být prohlášen nevinným. Zároveň mohl rozsudek již prohlášený potvrdit, změnit nebo zrušit. Rovněž i obžalovaný mohl

¹⁶ Kuklík, J., Seltenreich, R. Dějiny angloamerického práva. Praha: Linde, 2007, s. 61-63.

¹⁷ Schelle, K. a kol. Právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 404.

¹⁸ Blackstone, W. Commentaries on the laws of England: in four books. London: A. Strahan, 1825. 4 sv., Kniha 3, kapitola 23.

v případě uznání viny soud žádat, aby prohlášení rozsudku bylo odročeno, pokud se tento výrok poroty jevil jako nespravedlivý.¹⁹

Důležité bylo právo soudce, který se mohl kdykoli v průběhu líčení obrátit na porotu s dotazem, zda by neučinila výrok v tom smyslu, že obviněný je nevinný. Právo na to měl kdykoli, když bylo zjevné, že nemůže dojít k odsuzujícímu výroku, např. z toho důvodu, že neexistují potřebné důkazy apod.²⁰

Po řádně provedeném přelíčení měl soudce povinnost dát porotcům, dříve než se odebrali k poradě, ponaučení – charge. Toto ponaučení se týkalo nejen provedených důkazů, ale i subsumpce dokázaných okolností pod ustanovením zákona. Porotci sice nebyli povinni se řídit ponaučením daným od soudce, ale je zřejmé, že i přesto mělo významný vliv.²¹

Pokud obviněný doznal, že je vinen zločinem, pro který byl obžalován, vyslovil soudce zákonem předepsaný trest bez dalšího důkazního řízení, aniž by žádal výrok poroty.²² Stalo se tak ale jen v případech, kdy soudce neměl důvod pochybovat o pravdivosti učiněného doznání. Toto ustanovení mělo původ v názoru, že výrok poroty a doznání obviněného mají stejnou platnost, a který spočíval v historickém vyvinutí anglické poroty, jež měla původně ráz toliko důkazního prostředku.²³

¹⁹ Hall, K. American Legal History: Cases and Materials, Oxford University Press, 1996, s. 109-113.

²⁰ Schelle, K. a kol. Právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 405-406.

²¹ Kuklík, J., Seltenreich, R. Dějiny angloamerického práva. Praha: Linde, 2007, s. 61-63.

²² Toto ustanovení neznal např. zákoník francouzský, podle nějž mohl být obžalovaný, i přesto, že se doznal, odsouzen jen po výroku poroty.

²³ Hall, K. American Legal History: Cases and Materials, Oxford University Press, 1996, s. 109-113.

2.2. Vývoj porot v evropských zemích

2.2.1. Francie a Německo

V Evropě vznikly poroty napodobením anglického vzoru, kdy základem byla tzv. malá neboli nálezová, resp. rozsuzující porota, jejíž výrok je podkladem rozsudku. Za velké francouzské revoluce vystupuje do popředí politický význam porotních soudů. V porotních soudech se zrcadlí svrchovanost lidu a v soudcích laicích, nezávislých na vládní moci, se spatřuje nejlepší záruka osobních svobod, záruk, že trestní právo se nestane nástrojem k potlačování odpůrců. Montesquieu viděl v anglické porotě vzor instituce, jež chrání občanské svobody proti libovůli držitelů státní moci.²⁴

Ve francouzském pojetí byl porotám prisuzován úkol zjistit skutečnosti, kdežto soudci vyřknout trest zákonem na čin stanovený. V rozlišování otázky skutkové od otázky právní, což je v anglickém právu cizí, byla spatřována podstatná záruka občanské svobody. Francouzská ústava ze 3. září 1791 stanovila přímo zásadu, že „porota zjišťuje skutečnost, soudcové uplatňují zákon“.²⁵ V tomto duchu byly zpracovány i trestní řády z roku 1794 a 1808.

V období společenských změn, souvisejících s revolučním rokem 1848, vznikaly poroty téměř po celé Evropě. Ovšem velmi brzy začalo docházet k omezování jejich činnosti, někde se od nich i definitivně ustoupilo. Zjevným příkladem je Německo. K zavedení porotních soudů ve většině německých států došlo již v roce 1848, kdy vznikala instituce porot podle francouzského vzoru. Záhy se však vytvořily soudy kmetské a tyzačaly poroty pomalu vytlačovat. Od roku 1881 kmetské soudy soudily již 70%

²⁴Montesquieu, Ch. O duchu zákonů. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2005, s. 56.

²⁵Tinková, D. Revoluční Francie 1787–1799. Praha: Triton, 2008, s. 92.

trestných činů. K definitivnímu zániku německých porot došlo zákonem ze 4. ledna 1924.²⁶

2.2.2. Rakousko

I v Rakousku byly poroty od samého počátku chápány jako instituce politická. Byly to sice politické důvody, které mluvily pro jejich zavedení, ale ne proto, aby se z porot stal politický instrument, nýbrž aby zabezpečily co nejdokonaleji spravedlivé a nestranné nalézání práva. Proto se také požadavek zavedení porotních soudů podle francouzského vzoru objevuje již v revolučním roce 1848.²⁷

Poroty byly poprvé slíbeny tzv. Pillersdorffovou ústavou z 25. dubna 1848²⁸ a zákony o tisku z 18. května 1848 a ze 14. března 1849 je skutečně zavedly pro delikty tiskové.²⁹ V ústavě ze 4. března 1849 bylo pak v § 103 proklamováno zavedení porot pro delikty politické, tiskové a těžké zločiny.³⁰ V této podobě upravoval poroty také trestní řád ze 17. ledna roku 1850.³¹ Dr. Julius Glaser je v roce 1862 oceňoval těmito slovy: „Celým soudnictvím vanul zušlechťující duch, v lidu vzrůstala vážnost k právu a zákonu, stav právníků cítil se býti povznášen stykem se soudci

²⁶Cardozo Journal of International and Comparative Law Spring 1997, s. 25 násl. Rational and irrational proof revisited, také University of Pennsylvania Law Review, 1973, s. 506 násl., Evidentiary barriers to conviction and two modes of criminal procedure: A comparative study.

²⁷Knapp, V. Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy. Praha: C. H. Beck, 1996. xviii, 248 s. Beckovy právní učebnice, s. 169.

²⁸Svobodný pán F.X. von Pillersdorff – hlavní iniciátor návrhu ústavy v roce 1848, ústavu navrhoval ještě z pozice ministra vnitřních věcí, později byl jmenován ministerským předsedou rakouské vlády.

²⁹Malý, K. a kol. Dějiny českého a česko-slovenského práva do roku 1945. Praha: Léges, 2010, s. 174 an.

³⁰Zimek, J. Ústavní vývoj českého státu. Brno: PF MU, 1996, s. 11.

³¹Zákon č. 25/1850 ř.z., trestní prozatímní řád. Čl. VII. Vypočítává trestné činy náležející před porotou, jako např. rušení vnitřního pokoje státu, falšování mince, násilné smilství, žhářství a další.

z lidu, konaje obtížnou úlohu, přiblížiti jim zákon. Dlouho ještě účinky doby té bylo možno pociťovati.“³²

Na základě tzv. Zásad organického řízení korunních zemích Rakouského císařství v kabinetním listě č. 4 ze dne 31. prosince 1851 byly nařízením z 11. ledna 1852 porotní soudy zrušeny.³³ Teprve po pádu bachovského absolutismu a po obnovení ústavnosti přislíbila znovu poroty ústava prosincová v čl. 11 zákl. zák. st. o moci soudcovské z 21. prosince 1867, č. 144 ř.z., a to opět pro nejtěžší zločiny a pro zločiny a delikty politické a tiskové.³⁴ Pro věci tiskové byly zavedeny zákonem č. 32/1869 ř. z.,³⁵ jenž se týká zavedení soudů porotních pro zločiny a přečiny, vykonané spisy tištěnými, v celém rozsahu ústavou zaručeném pak v trestním řádě z 23. května 1873.³⁶ V článku VI. uvozovacího zákona k tomuto trestnímu řádu byl pak obsažen soupis trestných činů porotám přikázaných.

3. Klady a zápory porotního soudnictví

³² Glaser, J. Die Fragesstellung im Schwurgerichtserfahren. Citováno dle Koerner, E. Omezení působnosti či reforma porot?. Praha: Příloha Právnických rozhledů, 1905, s. 1.

³³ Balík, S. K tradici porotního soudnictví v českých zemích. In: Historický obzor I, 1994, s. 13.

³⁴ Další 4 zákony: č.141/1867 ř.z., o říšském zastupitelstvu, č.142/1867 ř.z., o všeobecných právech státních občanů, č.143/1867 ř.z., o říšském soudu, č.145/1867 ř.z., o moci vládní a výkonné.

³⁵ Zákon č. 32/1869 ř. z., zákon, jenž se týče zavedení soudů porotních pro zločiny a přečiny, vykonané spisy tištěnými * novela tiskového zákona *, ze dne: 9.3.1869, pravděpodobná doba účinnosti od: není známo do: nezrušen, v částce: 17 z 19.3.1869.

³⁶ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, ze dne: 23.5.1873, pravděpodobná doba účinnosti od: 1.1.1874 do: 1.8.1950 (1. rušící předpis: 87/1950 Sb.), v částce: 42 z 30.6.1873.

Instituce porotních soudů byla právní vědou často kritizována. K odpůrcům porot se v meziválečném období řadil např. brněnský profesor František Weyr.³⁷ Naopak mezi jejich příznivce patřili především autor trestního řádu soudního z roku 1873, profesor trestního práva na vídeňské univerzitě Julius Glaser, dále profesori pražské právnické fakulty Alois Zucker, František Storch a August Miřička.³⁸

Porotním soudům byla přiznávána velká důležitost politická, která se spatřovala v naprosté nezávislosti laických soudů na vládní moci. Uvádělo se, že soudce z lidu je nezávislejší než soudce z povolání, který může snadno podlehnout nátlaku právě vládnoucího politického směru, což bylo oceňováno především v dobách politické nestability.³⁹

Připuštění laického prvku vzbuzovalo obecný zájem o výkon trestního soudnictví a rozšiřovalo znalost zákonných ustanovení. Přímá účast lidu na vykonávání trestní pravomoci zvyšovala důvěru ve výkon spravedlnosti vůbec.

V porotních soudech bylo spatřováno jakési měřítko národní vyspělosti. Čím je národ vzdělanější a uvědomělejší, tím více projevuje

³⁷František Weyr, český právník, právní filosof, státovědec a statistik, zakladatel tzv. normativní teorie právní, člen brněnského městského zastupitelstva a městské rady. Viz Prof. JUDr. František Weyr [online]. encyklopedie.brna.cz

³⁸ Alois Zucker, český právník; profesor, 1885 a 1897 děkan Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Zabýval se trestním právem, trestním řízením, kriminalistikou, mezinárodním právem a právní filozofií. Spoluzakladatel české vědy o trestním právu. Odpůrce trestu smrti. Z díla: Podmíněné odsouzení, O vině a trestu mladistvých zločinců. <http://leccos.com/index.php/clanky/zucker-alois>. František Storch, byl český právník a rektor Univerzity Karlovy. Náležel k předním představitelům české vědy trestního práva. http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Storch. August Miřička, autor revoluční koncepce tripartice forem trestné viny (1902), hlavní autor osnovy československého trestního zákona z let 1921 – 1926, člen ředitelské rady L'Association Internationale de Droit Pénal v Paříži a zároveň první předseda Československé společnosti pro právo trestní, zakladatel kriminologického ústavu Univerzity Karlovy v Praze (1926), předseda Commission internationale pénale et pénitentiaire, předsedou X. mezinárodního sjezdu pro trestní právo a vězeňství konaném v Praze (1930), rektor Univerzity Karlovy v Praze (1930/1931) atd. <http://www.czechliterature.de/Professor-August-Miricka>

³⁹ Storch, F. Řízení trestní rakouské. Díl I. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1887. s. 95 an.

snahu, aby sám rozhodoval o svém osudu. Vlastní právní důvody zavedení porotních soudů vycházely ze samé povahy tehdejšího trestního řízení. Připuštění laického prvku se zdálo být nejlepším korektivem nebezpečí, které vyplývalo ze zásady volného hodnocení důkazů a ze zásady bezprostřednosti. František Storch k tomu říká: „Zásada bezprostřednosti a zásada obžalovací práve tam nejdokonaleji mohou býti provedeny, kde připuštěn jest ke spolupinnosti element laický.“⁴⁰ Porotci se totiž povolávali teprve k hlavnímu přelíčení, kde se poprvé seznamovali se všemi rozhodnými skutečnostmi.

S tím částečně souvisí druhý důvod právní povahy. U soudů laických jde o to, aby byly pro obžalovaného zvýšeny záruky spravedlivého rozhodnutí. „Jenom ten může býti odsouzen, o jehož vině nabyt přesvědčení určitý počet svobodných, nezávislých mužů z lidu.“⁴¹ Velmi zárukou spravedlivého rozhodnutí a zda je to přesvědčení mužů skutečně „svobodných a nezávislých“.⁴²

Uvádělo se,⁴³že soudce z lidu pro kterého je účast na souzení významnou událostí, není tak vydán nebezpečí šablonovitého souzení jako soudce z povolání, pro něhož je souzení denním zaměstnáním. Z tohoto důvodu lépe postřehne zvláštnosti individuálního případu a může proto strohé právo mírnit slušností. Profesor Zucker k tomu dodává: „Šablona ta jest porotě naprosto cizí. Porota má větší náklonost, oceniti vývody obžalovaného, než-li soudce z povolání“.⁴⁴

⁴⁰ Storch, F. Řízení trestní rakouské. Díl I. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1887. s. 34.

⁴¹ Tamtéž, s. 38.

⁴² Ždímal, B. Reforma soudů porotních. Práce ze seminářů PF UK v Praze. Praha: 1927, s. 7.

⁴³ Slovník veřejného práva. Svazek III. Brno: Polygrafia, 1934, s. 279 an.

⁴⁴ Zucker, A. O soudech porotních. In: Právník, Praha: 1883, s. 749-750.

Přes všechny výhody, které sebou porotní soudnictví přineslo, mělo u nás mnoho odpůrců⁴⁵ a porotám byly vytýkány četné nedostatky. Mezi nejčastěji připomínané vady patřily tyto:⁴⁶

- a) Porotní soudy zasedaly jen v určitých periodách. Z toho plynula nevýhoda, že ti, kteří byli obžalováni brzy po posledním zasedání poroty, byli drženi bezdůvodně dlouho ve vazbě. Tato skutečnost se jevila o to povážlivější, byl-li obžalovaný potom osvobozen.
- b) Zbytečná nákladnost a časová náročnost, spatřována především v tom, že se povolávalo mnoho porotců, z nichž mnozí nebyli vůbec vylosováni a vraceli se domů, aniž by byli jakkoliv čini.
- c) Nevyváženost poroty co do nestejných kvalit intelektuálních a morálních. Nebylo ani záruky, že lidé vybraní jako porotci vůbec takové kvality mají. V případě, že porotci nebyli lidé inteligentní, neporozuměli často ani obžalovacímu spisu, ani řečem, které byly obvykle naplněny výrazy odbornými. Poučení se jim dostalo až nakonec, takže velice těžko našli pevný bod, který by jim byl oporou v průvodním řízení.
- d) Porotci si často při průvodním řízení nedělali poznámky. Nebylo pak možné, aby si pamatovali jednotlivá jména, výpovědi a obsah protokolů, které byly čteny. Přitom přesné srovnání, uvážení a kritické hodnocení jednotlivých výpovědí na takovém podkladě bylo naprosto vyloučeno.
- e) Při řízení, které trvalo delší dobu, mohlo snadno dojít k duševnímu vyčerpání. Představa o věci se mohla zdát mlhavou a jen jednotlivé momenty z ní vystupovaly zřetelněji. Právě tyto momenty byly sto dát jejich nesprávným pojetím a přiřazením k celku této mlhavé představě zcela nesprávný ráz.

⁴⁵Koerner, E. Omezení působnosti či reforma porot?. Praha: Příloha Právnických rozhledů, 1905, s. 1 an. Zde je mimo jiné upozorňováno na proti porotní praxi kasačního soudu.

⁴⁶Ždímal, B. Reforma soudů porotních. Práce ze seminářů PF UK v Praze. Praha: 1927, s. 7 an.

- f) Porotce, který neznal psychologii zločince, nedovedl často ocenit a posoudit jeho výpověď. Toto je možné rozšířit i na výpovědi svědecké. Nemalou zásluhu na tomto špatném hodnocení výpovědi měli ale i obhájci, kteří se často rafinovaně položenou otázkou snažili vyvolat mylnou představu.
- g) Jako prvek vyjasňující a usměrňující obraz porotců o činu měl působit výklad předsedy, který zaujímal místo jakéhosi vyrovnání mezi řečí státního zástupce a obhájce. Zde ale bylo namítáno, že toto poučení nemá význam, protože porotci nesoudí rozumem, ale citem. To je jim pak umožněno tím, že porota nemusí odůvodnit své výroky, „čímž vniká do její činnosti živel nezodpovědnosti a výroky vymykají se kritice.“⁴⁷
- h) Porotci nemyslí právnicky. Bylo jim vytýkáno, že jim jde převážně o praktický výsledek, tj. o to, zda obžalovaný má nebo nemá být potrestán. Vyčítána jim byla také víra ve vlastní suverenitu, která jim podle jejich mínění dává moc udělovat milost. Neuvědomovali si často, že jejich moc je omezena zákonem a dokonce se domnívali, že stojí nad ním a považovali se za oprávněné ho i korigovat.
- i) Porotci odpovídali jen na otázku viny, nikoli na otázku velikosti viny, čímž jim bylo odňato pole působnosti, ke kterému se zdáli být zvláště nadáni a povoláni. Protože nebylo žádné spojení mezi porotním soudním sborem a lavicí porotců, zůstávalo nejasné, zda způsob a míra trestu odpovídala vůli porotců. Tímto nezdravým rozdělením otázky viny a otázky trestu se zmenšoval a znehodnocoval vliv laického prvku na spravedlivé ocenění skutku a na jeho potrestání.
- j) Za velmi značnou vadu porotních soudů se pokládal systém kladení otázek. Je jasné, že skutkový základ žalovaného deliktu nebylo možné objasnit pouhou odpovědí „ano“ nebo „ne“, ať už by otázky

⁴⁷Ždímal, B. Reforma soudů porotních. Práce ze seminářů PF UK v Praze. Praha: 1927, s. 5.

byly formulovány jakkoli, protože nutnost takové odpovědi ubírala porotcům volnost rozhodování a často znemožňovala učinit výrok, který by byl zcela v souladu s jejich vlastním názorem na věc.

- k) Nebylo možné přezkoumat výrok porotců, což vylučovalo možnost zlepšit jej. Mohly být opraveny jen ty chyby, které se objevily v odpovědích samotných, ostatní zůstaly nepoznány.
- l) Jako poslední bych uvedl nedostatek odborné způsobilosti, který je činil méně odolnými vůči sugestivním vlivům, než jsou soudci z povolání. To platilo zvláště, pokud šlo o odolnost vůči vlivu denního tisku.⁴⁸

⁴⁸ Malý, J. Porota. In: Riegrův slovník naučný VI. Praha 1868, s. 693.

4. Porotci

„Porotci nejsou soudci definitivně a doživotně zřízenými, nýbrž jsou jen povoláni k rozhodnutí určité věci trestní. Při výkonu svého úřadu jsou však rovněž zcela samostatní a toliko předpisům zákonným podrobeni.“⁴⁹

4.1. Způsobilost k úřadu porotce

Co se týkalo způsobilosti k porotčímu úřadu, je třeba mít na mysli, že zde nešlo jen o právo politické, ale také o to, aby byly povolány osoby, u kterých se předpokládaly vlastnosti, na kterých záviselo zdárné vyřešení úkolu jim svěřeného.⁵⁰ Těmito vlastnostmi měla být jednak dostatečná inteligence povolaneho, jednak samostatnost a nezávislost jeho úsudku. Za záruku toho se považovalo zabezpečené hmotné postavení, jehož přibližným měřítkem byla velikost placených přímých daní. F. Storch toto stanovisko odůvodňuje těmito slovy: „ Zabezpečeného postavení hmotného jest kromě toho i proto třeba, že úřad porotčí jest úřadem čestným, jehož vykonávání děje se zdarma a spojeno jest tudíž pro samého porotce s nákladem začasťe dosti značným. Ono konečně poskytujíc prostředků k vyššímu vzdělání, jakousi měrou zabezpečuje i stupeň požadované inteligence.“⁵¹

Podle toho, zda se více přihlíželo k momentu hmotného zabezpečení či k momentu dosaženého vzdělání, rozeznával se systém cenový a systém kapacitní. Rakouský zákon ze dne 23. května 1873⁵² o sestavování

⁴⁹ Zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky.

⁵⁰ Adamová, K. a kol. Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938. Praha: LexisNexis, 2005, s. 122.

⁵¹ Storch, F. Řízení trestní rakouské. Díl I. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1887. s. 183.

⁵² Zákon č. 121/1873 ř. z., o zdělávání seznamů porotců.

seznamů porotců se v § 1 přidržel systému censovému tím, že připouštěl k porotčímu úřadu jen ty, kdo platili zákonné minimum přímých daní bez přírážky, tzn. 10, resp. 20 zlatých. Vedle toho modifikoval systém censový podle myšlenky systému kapacitního, když připustil jisté třídy osob, nehledě na to, jakou daň platí, protože jejich povolání a stav dostatečně zaručovaly určitou inteligenci. Sem patřili advokáti, notáři, profesori a učitelé na vysokých a středních školách nebo ti, kdo měli doktorát na rakouské univerzitě.⁵³

Jako další vlastnost se u každého porotce předpokládala znalost čtení a psaní, považovaná za základní podmínku všeobecné vzdělanosti a dokonalý třicátý rok věku jakožto záruka potřebné životní zkušenosti a samostatného úsudku. Požadavek rakouského státního občanství byl zahrnut v tom, že porotci mohli být jen osoby, které měly domovské právo v některé obci v královstvích a zemích zastoupených na říšské radě a dále se požadovalo, aby v této obci alespoň rok bydleli.

Příčiny nezpůsobilosti k porotčímu úřadu jsou vyjmenovány v § 2 citovaného zákona.⁵⁴ Nezpůsobilí k úřadu porotce byly:

- a) osoby, které trpěly tělesnou nebo duševní vadou
- b) osoby, které nepožívaly občanských práv v plném rozsahu, zejména ten, kdo byl prohlášen za marnotratníka a ten, na jehož majetek byl prohlášen konkurs
- c) ti, kdo byli obžalováni z trestného činu nebo jsou ve výkonu trestu
- d) ten, kdo byl odsouzen a pozbyl tím volitelnosti do obecního zastupitelstva, dokud jí opět nenabude.

V § 3 pak jsou upraveny důvody inkompatibility, které spočívají jednak v tom, že by mohl trpět veřejný prospěch, jemuž tyto osoby měly sloužit a jednak v tom, že za porotce se neměli povolávat jedinci, jejichž

⁵³Zákon č. 121/1873 ř. z., o zdělávání seznamů porotců, § 1.

⁵⁴Tamtéž, § 2.

nezávislost byla sporná, anebo kteří tím mohli být přivedeni do rozporu s povinnostmi svého stavu. Těmito osobami, které se k úřadu porotce nepovolávaly, jsou:

- a) státní úředníci v činné službě
- b) ti, kteří konají službu ve stálém vojsku nebo válečném loďstvu
- c) duchovní církví a náboženských společností uznaných zákonem
- d) učitelé na obecných školách
- e) a zaměstnanci na poštách, železnicích, telegrafu a parních lodí.⁵⁵

Osoby, které byly od povinnosti konat úřad porotce osvobozeny a měly tedy zákonné právo žádat, aby do porotčích seznamů nebyly zapsány, uvádí § 4 citovaného zákona. Zproštěni byli ti, kdo dovršili šedesátý rok svého věku, a to jednou provždy, dále členové zemských sněmů a říšské rady po dobu zasedání, osoby které jsou povolány k výkonu vojenské služby, po dobu konání této služby, dále profesori a učitelé, lékaři, lékárníci, pokud starosta potvrdil, že jsou pro výkon svého povolání nepostradatelní, na příští rok a nakonec osoby, které na výzvu splnily svou povinnost jako hlavní nebo vedlejší porotci, až do konce následujícího kalendářního roku.⁵⁶

⁵⁵Zákon č. 121/1873 ř. z., o zdělávání seznamů porotců, §3.

⁵⁶ Tamtéž, § 4.

4.2. Seznamy porotců

Seznamy, do nichž se zapisovaly osoby k porotčímu úřadu způsobilé, jsou tzv. seznamy prvotní (Urlisten). Prvotní seznamy se vytvářely každý rok na počátku měsíce září. Sestavoval je starosta společně se dvěma členy obecního zastupitelstva z těch osob, které mohly být za porotce povolány, a které nepožádaly o zproštění. Prvotní seznam měl být zpřístupněn („vyložen“) v sídle starosty, aby každý mohl do něho nahlédnout a uplatnit vůči němu námitky. O těchto námitkách rozhodovala obecní komise a tato rozhodnutí i stížnosti proti nim podané se v seznamech zaznamenávaly. Stížnost měla být podána do tří dnů ode dne úředního oznámení o tom, jak bylo rozhodnuto.⁵⁷

Starosta byl povinen prvotní seznam poslat bez prodlení, a to nejpozději do konce září, okresnímu hejtmanovi. Ten, pokud by starosta se sestavováním nebo zasíláním seznamu příliš prodléval, mohl nedokončené práce vykonat „skrze svého zřízence“ na obecní náklady. Dále okresní hejtman prvotní seznamy přezkoumal nejprve v tom směru, zda byly vytvořeny zákonným způsobem a také potud, že měl předtím, než je předložil prezidentovi sborového soudu první instance, zároveň označit osoby, o kterých se domníval, že vzhledem ke svým vlastnostem jsou k úřadu porotce nejzpůsobilejší, jednalo se o tzv. vědomý výběr.⁵⁸

Ze seznamů prvotních se vytvářel seznam roční (Jahreliste), kam se zapisovaly osoby, z nichž po celý budoucí kalendářní rok měly být vybírání porotci. Vytváření těchto seznamů bylo svěřeno zvláštní komisi při sborovém soudu první instance. Tato komise se skládala z prezidenta soudu nebo jeho náměstka jako předsedy, ze tří soudců a ze tří důvěrníků, které jmenoval prezident. Důvěrníky mohli být ti, kdo se

⁵⁷Zákon č. 121/1873 ř. z., o zdělávání seznamů porotců, § 5.

⁵⁸Tamtéž, § 6.

nenacházeli ve státní službě a byli v okrsku téhož sborového soudu způsobilí k úřadu porotce.⁵⁹

Z osob zapsaných v ročním seznamu se povolávalo ke každému porotnímu zasedání 36 porotců hlavních a 9 náhradních. Seznam těchto osob se sestavoval pro každé zasedání zvlášť a nazýval se seznam služební (Diensliste). K sestavování docházelo 14 dní před začátkem porotního období při sborovém soudu první instance na veřejném zasedání, jehož byl přítomen prezident sborového soudu, dva soudci a státní zástupce. Rovněž se vyzývala advokátní komora, aby vyslala některého svého člena. Vzhledem k tomu, že do ročního seznamu se vybíraly osoby k úřadu porotce nejzpůsobilejší, nebylo třeba, aby se i vytváření služebního seznamu dělo vědomým výběrem. Poněvadž šlo o to, aby při výběru porotců nerozhodovaly žádné vedlejší ohledy a zabezpečila se jejich nestrannost a nezávislost, provádělo se to losem.

Z ročního seznamu se nejprve vyloučily osoby, které vykonávaly v porotním období vojenskou službu. Potom se jména ostatních osob zapsaných v obou částech ročního seznamu vložila do dvou osudí, z něhož prezident sborového soudu vytáhl nejprve 36 porotců hlavních a potom 9 porotců náhradních. O tomto úkonu byl sepsán protokol. Jména členů sborového soudu povolaných k soudu porotnímu a seznam porotců hlavních i náhradních byl soud povinen pod sankcí neplatnosti poskytnout každému obžalovanému nejdéle tři dny před tím, než mělo začít hlavní líčení.⁶⁰

⁵⁹Zákon č. 121/1873 ř. z., o zdělávání seznamů porotců, § 7.

⁶⁰Tamtéž.

4.3. Obsazování lavice porotců

Vylosování porotci i náhradníci byli povinni po celé porotní období docházet k soudu vždy před začátkem každého hlavního přelíčení, aby se z nich obsadila porotní lavice. Obsazování se dělo pro každé přelíčení zvlášť. Výjimku dovoloval § 22 zákona o sestavování seznamů porotců.⁶¹ Za situace, že se v jeden a týž den soudilo několik trestních věcí v hlavním přelíčení, měla se lavice porotců pro všechny tyto případy složit před začátkem přelíčení prvního případu. Tato lavice porotců, složená pro první případ, zůstala potom v činnosti i pro případy ostatní, pokud s tím souhlasili ti, kdo mohli porotce zamítat. Byla-li po tomto zamítnutí pro některý z následujících trestních případů sestavena porotní lavice jiná, zůstala v činnosti i pro případy další, pokud by opětnebyla zamítnuta. Naopak se vyžadovalo, aby lavice porotců byla znovu složena, pokud se nějaké přelíčení opozdilo tak, že mělo začít teprve čtvrtý den nebo ještě později od toho sestavení.⁶²

Lavice porotců se obsazovala před začátkem hlavního přelíčení v neveřejném zasedání sborového porotního soudu za přítomnosti žalobce, soukromého účastníka, obžalovaného, jeho obhájce a obeslaných porotců. Úkon začal tím, že zapisovatel vyvolal jména 36 hlavních porotců. Přišlo-li méně než 30 hlavních porotců, doplnil se ten počet z 9 porotců náhradních, a to v pořadí, které určil los. Hned na to se předseda sborového soudu porotního zeptal pod sankcí neplatnosti žalobce, soukromého účastníka, obžalovaného i porotců, zda u některého porotce nenastala příčina, pro kterou by byl z účastenství v tomto přelíčení vyloučen. Tyto podmínky vyloučení stanovil § 30 tr.ř.:⁶³

⁶¹ Zákon č. 121/1873 ř. z., o zdělávání seznamů porotců, § 22.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 30.

- a) Porotce je ke stranám nebo jejich zástupcům v takovém vztahu, který by ho vylučoval podle § 67 téhož zákona z vykonávání moci soudcovské,
- b) měl-li mít z toho, že bude obžalovaný osvobozen či odsouzen nějakou škodu nebo užitek,
- c) byl-li v této věci obhájcem nebo zástupcem soukromého účastníka nebo když byl nebo má být slyšen jako svědek nebo znalec,
- d) pokud se jako porotce účastnil předešlého hlavního přelíčení o téže věci, která se má opět projednávat.

O příčinách vyloučení rozhodoval sborový soud porotní. Ten také doplnil počet porotců, pokud jich zůstalo méně než 24. Teprve za přítomnosti alespoň tohoto počtu nevyloučených porotců se mohlo přistoupit k obsazování lavice porotců. O tom se opět hlasovalo, přičemž žalobce i obžalovaný mohli vykonat své právo zamítací. Při počtu větším než 12 jich mohl žalobce zamítnout jednu polovinu a obžalovaný druhou. Jestliže byl počet porotců lichý, směl obžalovaný zamítnout o jednoho více. Několik žalobců nebo několik obžalovaných vykonávalo toto zamítací právo společně. Pokud se nedohodli, jako toto právo společně vykonávat, rozhodl los, v jakém pořadí mohli zamítání využívat. Zamítli-li někoho jeden ze spoluoprávněných, platilo to pro všechny.

Jakmile bylo 12 nezamítnutých porotců vylosováno, anebo zůstalo-li v osudí jen tolik jmen, kolik jich bylo potřeba, aby počet porotců byl doplněn do 12, porotčí lavice byla pro toto hlavní přelíčení obsazena.

Došlo-li k obsazení lavice způsobem formálně podle zákona správným, nešlo již namítat, že ten nebo onen porotce je nezpůsobilý, nebo že neměl být k porotčímu úřadu povolán, neboť zákon nepřipouštěl zmatečné stížnosti pro nesprávnosti, které se staly při sestavování porotčích seznamů. Mohla být ale podána, pokud se nedodržely předpisy, jejichž zachování bylo pod sankcí neplatnosti nařízeno.

4.4. Nová úprava po roce 1918

Zákon č. 278/1919 Sb. z. a n., o sestavování seznamů porotců ze dne 23. května 1919, kterým se rušil zákon č. 121/1873 ř. z., o zdělávání seznamů porotnických, zaváděl některé nové věci. Především se nepřidržel systému cenového, který podmiňoval způsobilost k úřadu porotce majetkovými poměry, nýbrž v porotčím úřadě spatřoval výkon občanské povinnosti a zároveň práva, bez ohledu na majetnost a pohlaví jednotlivých občanů. Porotcem mohly být již také ženy.⁶⁴ S tím také souviselo, že každý porotce, jenž vykonal svou povinnost, dostal na svou žádost, pokud nebydlel v sídle porotního soudu, náhradu za cestovné, přenocování a stravu. Porotci, kteří byli odkázáni na mzdu denně nebo týdně vyplácenou, nebo byli živnostníky zařazenými do IV. třídy výdělkové daně a vykonáváním porotčích úřadu utrpěli prokazatelnou újmu, obdrželi mimo to bez zřetele na jejich bydliště za každý den náhradu za ušlý výdělek. Výši těchto náhrad určoval pro každý rok prezident sborového soudu první stolice pro obvod tohoto soudu poté, co si vyžádal stanovisko politického úřadu.⁶⁵

Zároveň se citovaný zákon snažil uplatnit systém kapacitní, který akcentoval skutečnou způsobilost, resp. vhodnost k úřadu porotce a posunul věkovou hranici na 35 let.

⁶⁴ Ženy v porotách. Ženská revue, 1919, roč. 14, s. 82-83.

⁶⁵ Zákon č. 278/1919 Sb. z. a n., o sestavování seznamů porotců.

5. Řízení před porotním soudem

5.1. Průběh hlavního přelíčení až do skončení řízení průvodního

Hlavní přelíčení před porotními soudy se řídilo stejnými předpisy, jimiž bylo upraveno hlavní přelíčení před sborovými soudy první instance, § 311, odst. 1 zák. č. 119/1873 ř. z., dále jen trestní řád.⁶⁶ Mohlo se konat pouze v řádném nebo mimořádném porotním období. Aby rozhodnutí věci nebylo příliš protahováno, zákon nařizoval, že žádné porotní neskončí dříve, než bylo provedeno hlavní přelíčení o všech věcech trestních věcech náležejících před porotu, u kterých obžaloba nabyla právní moci do počátku porotního období. Nařídil, aby v řádném porotním období byla projednávána věc, která tuto podmínku nesplňovala, příslušelo předsedovi sborového porotního soudu, avšak jen za podmínky, že to žalobce nebo obžalovaný navrhl a druhá strana s tím souhlasila.

Poté, co byla obsazena lavice porotců a porotci v tom pořadí, v jakém byla jejich jména vytažena z osudí, se posadili na vykázaná místa, začalo hlavní přelíčení tím, že zapisovatel vyvolal věc, o kterou šlo.

Mezi obecný výslech obžalovaného, spojený s napomenutím podle § 240 tr. řádu⁶⁷ a vyvolání obeslaných svědků a znalců byla vložena přísaha porotců, kterou pod sankcí neplatnosti nařizoval § 313 tr. řádu.⁶⁸ Předseda vyzval a přednesl text přísahy: „Přísaháte a slibujete před Bohem, že důkazy, které budou předvedeny proti obžalovanému i pro něho, budete s nejsvědomitější pozorností zkoumati, že nenecháte ničeho, co obžalovanému může býti na prospěch nebo na újmu bez uvážení, že budete zákona, jemuž máte zjednati platnost, věrně dbáti, že před svým výrokem o předmětu přelíčení nebudete s nikým, než se svými

⁶⁶ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 311.

⁶⁷ Tamtéž, § 240.

⁶⁸ Tamtéž, § 313.

spoluprotci se domlouvati, že nedáte sluchu hlasu přízně nebo nepřízně, strachu nebo škodlivosti, nýbrž, že rozhodnete s nestranností a rázností poctivého a svobodného muže jen podle průvodů pro obžalovaného nebo proti němu předvedených a podle svého přesvědčení na nich zbudovaného, a to tak, jak z tohoto před Bohem a svým svědomím můžete odpovídati.“⁶⁹

Přísaha porotců byla částí hlavního přelíčení, z čehož vyplývá, že musela být přečtena v přítomnosti všech členů soudu. Z toho důvodu lze předpokládat, pokud podle § 22 zákona o zdělávání seznamů porodnických⁷⁰ zůstala tážporota pro několik přelíčení konaných ve stejný den, že porotci v každém přelíčení přísahali znovu.

Výkon přísahy probíhal slavnostním způsobem, přiměřeným jeho důležitosti. Přísahu samotnou pak vykonával každý porotce zvlášť, a to tím způsobem, že předseda jednoho po druhém vyvolal a ten pak odpověděl: „Přísahám, tak mi dopomáhej Bůh.“ Tento způsob platil bez rozdílu náboženského vyznání. Jenom porotci, jejichž náboženství zakazovalo přísahu složit, vykonali slib podáním ruky. Protože složení přísahy bylo podstatnou náležitostí porotního přelíčení, zaznamenávalo se do protokolu.⁷¹

Po přísaze porotců dal předseda zapisovatelem vyvolat obeslané svědky a znalce. Výslech obžalovaného a průvodní řízení se také neodchylovaly od způsobu nařízeného pro hlavní přelíčení před sborovým soudem první instance. Výjimka byla jen v tom, že právo dávat vyslýchaným osobám otázky příslušelo také porotcům včetně náhradních. Mimo to mohli navrhnout, aby se provedl důkaz, jímž by se objasnila nějaká, pro rozhodnutí závažná okolnost. O těchto návrzích rozhodoval sborový soud porotní.⁷²

⁶⁹ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 313.

⁷⁰ Zákon č. 121/1873 ř. z., o zdělávání seznamů porotců, § 22.

⁷¹ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 313.

⁷² Tamtéž, § 315.

5.2. Zadávání otázek porotcům

Mezi průvodní řízení a řeči stran byla vložena nejvýznamnější část porotního řízení, tj. dávání otázek porotcům.⁷³ Úkol „zdělat otázky“ přikazoval trestní řád předsedovi, který se měl poradit se sborovým soudem porotním, přičemž nebyl jeho míněním vázán.

Obecná ustanovení o tom, jaké otázky a v jakém pořadí měly být pokládány, zákon neobsahoval. Přikazoval pouze předsedovi, aby vše uvážil podle každého jednotlivého případu zvlášť. Co se týká formy, nařizovalo se jen, že otázky mají být položeny tak, aby na ně bylo možné odpovědět prostým „ano“ nebo „ne“.

Protože výrok poroty byl základem rozsudku a otázky v sobě obsahovaly náčrt tohoto budoucího rozsudku, záleželo nemálo stranám na tom, jakým způsobem budou stylizovány. Proto úprava, jakou dal otázkám předseda, neměla ještě konečnou platnost, ale stranám se umožnilo vykonat v tom důležitou spolupůsobnost. Především § 316 tr. řádu nařizoval, že otázky, pokud byly sepsány a podepsány předsedou, měly být pod sankcí neplatnosti přečteny žalobci a obhájci, a požádali-li o to, také písemně předloženy.⁷⁴ Žalobce, obžalovaný, obhájce a soukromý účastník měli právo navrhnout, aby se otázky změnily. Žádná změna se nemusela týkat jen obsahu a formy jednotlivých otázek nebo jejich pořadí, ale mohla směřovat i k tomu, aby byla připojena otázka nová nebo aby některá z nich byla vypuštěna. Rovněž porotci mohli projevit přání, aby otázky

⁷³ V Anglii se porotcům zvláštní otázky nedávaly, jen se jim přikazovalo, aby rozhodli, je-li obžalovaný vinen podle obžaloby. Porotě příslušelo rozhodovat celou otázku viny, nedělic přitom otázku skutkovou od otázky právní. Důsledné provedení zásady obžalovací ani neumožňovalo, aby rozhodování bylo rozšířeno na jiný skutek než ten, který obsahovala obžaloba. Ve Francii to bylo jinak. Tam již samo zavádění porotních soudů se dělo pod heslem rozdělení otázky skutkové od otázky právní, což se mohlo provést jen tak, že z celého obsahu obžaloby byly vyloučeny všechny okolnosti skutkové a porotcům předloženy v podobě zvláštních otázek, aby na ně odpověděli. Mimo to se připouštělo, aby žalobní skutek byl modifikován, to znamená, že hlavní přelíčení se mohlo rozšířit i na skutek zcela nový, který ani v obžalobě nebyl obsažen. Z toho důvodu bylo třeba naznačit porotcům otázkami okolnosti, o nichž měli učinit svůj výrok.

⁷⁴ Zucker, A. O otázkách k porotcům. In: Právník, Praha 1869, s. 493-497.

byly změněny nebo doplněny, o čemž měl soud rozhodnout usnesením. Došlo-li k připuštění nějaké změny, bylo třeba otázky znovu přečíst.⁷⁵

K pokládání otázek výjimečně nedošlo, pokud se měl vynést osvobozující rozsudek, aniž bylo třeba zkoumat vinu obžalovaného. Tato situace nastala:

- a) při vynesení osvobozujícího rozsudku proto, že žalobce nebyl oprávněn k podání obžaloby dříve, než došlo k přečtení otázek, vzal svoji obžalobu zpět,
- b) trestnost činu pominula promlčením nebo udělenou milostí,
- c) stíhání bylo vyloučeno z důvodů práva procesního, např. pro zmeškání lhůty. Ve všech těchto případech sborový soud porotní sám vynesl osvobozující rozsudek.

Zákon rozeznával tři druhy otázek:⁷⁶

- 1) otázku hlavní (Hauptfrage), která směřovala k tomu, aby se zjistilo, zda obžalovaný spáchal čin, z něhož jej obžaloba vinila,
- 2) otázku dodatečnou neboli vedlejší (Zusatz nebo Nebenfrage), na kterou porotci odpovídali jen tehdy, pokud určitou otázku předchozí zodpověděli kladně,
- 3) otázku eventuální, náhradní (Eventualfrage), jíž se porotci zabývali jen v situaci, když k určité jiné otázce dali odpověď zápornou.

Obsahem otázky hlavní je tedy sám trestný čin přičítaný obžalovanému. Naproti tomu otázka dodatečná obsahovala v sobě takové okolnosti, které k okolnostem obsaženým v některé otázce jiné přistupovaly jako okolnosti vedlejší, např. okolnosti přitěžující nebo polehčující, takže výrokem poroty mělo být rozhodnuto, zda vedle

⁷⁵ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 316.

⁷⁶ Tamtéž, § 323.

okolností naznačených v otázce předchozí je nutno pokládat za dokázanou také okolnost obsaženou v této otázce dodatečné. Protože tato okolnost mohla trvat jenom vedle okolnosti obsažené v otázce předchozí, měli porotci na tuto otázku dodatečnou odpovědět jen tehdy, pokud „přisvědčili“ k příslušné otázce předchozí. Jestliže odpověděli záporně, dodatečná otázka zůstala bez odpovědi. Otázka eventuální pak sloužila k tomu, aby vstoupila na místo určité otázky jiné, jejíž obsah byl zápornou odpovědí poroty popřen. Obsah otázky eventuální byl k obsahu dotčené otázky jiné v alternativním poměru, takže ve skutečnosti mohla nastat jen alternativa obsažená v otázce té či oné. Na porotcích pak bylo, aby rozhodli která, nebo zda vůbec nějaká.⁷⁷

Co do formy zákon stanovil, že otázky je třeba dávat tak, aby na ně bylo možno odpovědět ano nebo ne. Jinak mohla být stylizace otázek jen pozitivní, ale i negativní, i když je zřejmé, že se při tomto druhém způsobu mohl stát smysl otázky nejasným a dát příčinu k nedorozuměním. Z § 323 odst. 1 tr.řádu vyplývalo, že žádná otázka v sobě nesměla obsahovat takové skutečnosti, z nichž by jedna vylučovala druhou, tj. nemohla být formulována alternativně. Stejně tak se jevily závadnými otázky komplexní, to znamená takové, ve kterých se shrnuje několik samostatných okolností, které sice mohly, ale nemusely trvat vedle sebe zároveň, např. otázky, do nichž bylo pojato několik trestných činů, několik okolností trestnosti skutku vylučujících nebo několik okolností přitěžujících a polehčujících.⁷⁸

Předmětem otázky hlavní je trestný čin, na kterém se zakládá obžaloba, tj. obžalovací spis. Žalobní trestní čin bylo třeba naznačit v otázce jednak podle jeho zákonných znaků, jednak podle konkrétních skutkových okolností. Do hlavní otázky bylo třeba pojmout:

⁷⁷Zucker, A. O otázkách k porotcům. In: Právník, Praha 1869, s. 493-497.

⁷⁸Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 323.

- a) všechny zákonné znaky toho trestného činu, jaký ve skutečnostech žalobních spatřovala obžaloba,
- b) konkrétní skutkové okolnosti, v nichž jsou znaky trestného činu splněny, a to nejen ty okolnosti, jichž bylo třeba k individualizování skutku, nýbrž i ty, které bylo třeba zjistit z toho důvodu, aby mohlo být rozhodnuto o soukromoprávních nárocích. Otázka měla být dána podle obžaloby tak, aby se co do skutkového i právního základu shodovala s obžalobou, tj. s obžalovacím spisem.

Pravidlem bylo, že hlavní otázka se musela vztahovat k jedinému činu jediného obžalovaného. Přičítalo-li se obžalovanému několik reálně konkurujících deliktů, bylo třeba ohledně každého z nich položit zvláštní otázku hlavní. Z toho neexistovala výjimka ani tam, kde byl jeden a týž delikt opakován. Jinak se posuzovala věc při pokračování v trestném činu, kde několik aktů, z nichž každý o sobě naplňoval skutkovou podstatu téhož trestného činu, se považovalo za trestný čin jediný. Tyto akty bylo nezbytné shrnout vesměs v jedinou otázku hlavní. Bylo-li několik spoluobžalovaných, vyžadovalo se o každém z nich dát zvláštní otázku hlavní nejen, pokud šlo o skutek výhradně jemu samému dávaný za vinu, ale i o tom skutku, kterého se dopustil společně s ostatními obžalovanými jako spolupachatel nebo účastník.

Otázka dodatečná se dávala jen pro případ, když porotci určitou otázku předchozí zodpověděli kladně a zahrnovala tedy v sobě okolnosti v otázce předchozí buď vůbec, nebo alespoň výslovně neobsažené, ale jen takové, které mohly trvat zároveň vedle okolností obsažených v dotčené otázce předchozí. Podle obsahu se rozeznávaly tyto otázky dodatečné:

- a) Otázka o okolnostech, jimiž se trestnost skutku vylučuje nebo ruší. V okolnostech vylučujících trestnost jsou zahrnuty i takové, jimiž se vina obžalovaného popírala, jako zejména nepřičetnost, nutná obrana atd.

- b) Otázka o okolnostech přitěžujících a polehčujících. Potřeba uvažovat o těchto okolnostech nastávala teprve tehdy, když se vyměřoval trest, a protože tento úkol byl přikázán výhradně sborovému soudu porotnímu, neměla se porotcům o těchto okolnostech předkládat vůbec žádná otázka. Z tohoto pravidla stanovil výjimku § 322 tr. řádu. Jednalo se o tzv. zvláštní, tj. takové okolnosti přitěžující a polehčující, na kterých závisela změna trestní sazby nebo druh trestu.⁷⁹
- c) Otázka kontrolní. Aby bylo možné se vyvarovat nebezpečí vycházejícího z toho, že porotci nebo sborový soud porotní si nesprávně vyložil trestní zákon a tím nějaký zákonný znak budou shledávat ve skutečnostech pod něj se nehodících, bylo stranám poskytnuto právo žádat, aby k otázkám byla připojena zvláštní otázka dodatečná, v níž by určitý zákonný znak, obsažený v některé otázce předchozí, byl rozveden v konkrétní skutkové okolnosti, s ním se shodující. Potřeba kontrolních otázek se naskytlá nejčastěji vzhledem k otázce hlavní z toho důvodu, aby tímto způsobem byl zjištěn zákonný znak určitého trestného činu. Z toho vyplývá, že především stranám záleželo na tom, aby si vymohly připojení kontrolní otázky, neboť to byl jediný prostředek, jak si zachovat cestu pro budoucí zmateční stížnost.

Otázka eventuální mohla být připojena buď k otázce hlavní, nebo dodatečné, popř. i jiné eventuální a je podle toho potom, co se obsahu týče, otázkou hlavní nebo dodatečnou. Zodpovězena měla být jen tehdy, když došlo k popření příslušné otázky předcházející. Porotci měli na vybranou: buď pokládali za správné to právní pojetí skutku, jak bylo obsaženo v obžalobě, potom přisvědčili k otázce hlavní a na otázku eventuální neodpovídali. Pokud se přiklonili k právnímu názoru

⁷⁹ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 322.

vyjádřenému v otázce eventuální, pak odpověděli záporně na otázku hlavní a přisvědčili k této otázce eventuální.

Účelem eventuální otázky bylo, aby soud i porotci mohli uplatnit vlastní názor na právní povahu žalobních skutečností a nebyli vázáni přitom právním názorem žalobce. K připojení takové otázky se vyžadoval souhlas obžalovaného, ale jen tehdy, pokud právní posouzení skutku v eventuální otázce bylo těžším trestným činem.⁸⁰

5.3. Řeči stran a výklad předsedy

Poté, co byly otázky s konečnou platností upraveny a přečteny, poskytovalo se stranám, tzn. žalobci, soukromému účastníku, obžalovanému a jeho obhájci, právo řeči. O pořadí a počtu řečí platilo, co ustanovoval § 255 tr. řádu.⁸¹ Tyto výklady se měly vztahovat jen k těm věcem, o kterých podle obsahu otázek rozhodovali porotci, neboli, jak to vyjádřil zákon „k těm výsledkům hlavního přelíčení, které mají být základem výroku porotcův“.⁸² Tím byly vyloučeny z dotčených výkladů úvahy o věcech, o kterých rozhodoval sborový soud porotní teprve po vynesení výroku poroty, tj. úvahy o vyměření trestu, o obecných přitěžujících a polehčujících okolnostech a o soukromoprávních nárocích. To znamená, že zbývala jen otázka o vině obžalovaného a o okolnostech s tím podle § 319, § 322 a § 323 souvisejících nebo k tomu náležejících.⁸³

⁸⁰ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 322.

⁸¹ Tamtéž, § 255. Pořadí řečí bylo následující: žalobce, státní zástupce, soukromý účastník. Obžalovaný a jeho obhájce měli právo na to odpovědět.

⁸² Tamtéž, § 324.

⁸³ O okolnostech přitěžujících nebo polehčujících se měly otázky pokládat jen tehdy, pokud by za existence takové okolnosti došlo ke změně sazby nebo druhu trestu.

Po ukončení řeči stran prohlásil předseda líčení za skončené a začal s výkladem nařízeným podle § 325 odst. 1.⁸⁴ Tento výklad obsahoval dvě části:

- 1) část historickou, která podávala přehled výsledků hlavního přelíčení, tzv. resumé a
- 2) právní poučení (Rechtsbelehrung).⁸⁵

Bez námitek se připouštělo, že je třeba právního poučení, neboť porotci, k jejichž působnosti náleželo také rozhodovat otázky právní, nejsou znalí práva a je tedy nezbytné, aby byl tento nedostatek způsobem podávajícím záruky správnosti odstraněn. Naproti tomu nebylo možné přehlédnout závažné důvody, které se uváděly proti tzv. resumé předsedy, jako například to, že vadí přímosti jednání a zdržuje rozhodnutí porotců, čímž oslabuje dojem, který na ně učinilo provedené průvodní řízení.

Účelem patrně bylo, aby porotci, poté, co slyšeli jednostranné vylíčení věci žalobcem a rovněž tak její jednostranné vylíčení obhájcem, měli výklad objektivní a nestranný. Zapomínalo se však, že předseda si mohl učinit o ní úsudek, již podle vyšetřovacích spisů, a protože také celé průvodní jednání, jehož výsledky měl nestranně vylíčit, sám řídil, byl sotva způsobilý k takovému úkolu. Přitom zde ještě hrozilo nebezpečí, že porotci, kteří v předsedovi spatřovali nestranného soudce, budou jeho výkladu příliš důvěřovat.⁸⁶

Podle § 325 odst. 1 předseda nejprve shrnul podstatné výsledky hlavního přelíčení a uvedl co nejstručněji důkazy svědčící ve prospěch

⁸⁴ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 325.

⁸⁵ Základem tohoto institutu bylo právo anglické, kde ovšem jeho souvislost s celkovou úpravou hlavního přelíčení a rovněž i jeho obsah a význam pro porotce byl v mnohých směrech podstatně jiný.

⁸⁶ V některých evropských státech bylo resumé postupně rušeno (Belgie 1831, Francie 1881), do trestních řádů jiných zemí se vůbec nedostalo. Např. § 300 německého trestního řádu ukládal předsedovi jen právní poučení.

obžalovaného i proti němu, přičemž k zachování co možná největší nestrannosti se mu zakazovalo projevovat vlastní mínění.

K tomuto resumé se pak připojovalo právní poučení. V této části výkladu předseda porotcům vysvětlil zákonné znaky trestného činu, k němuž se vztahují otázky, a vyložil jim, jaký smysl mají zákonné výrazy v otázkách obsažené. Zároveň jim připomenul jejich povinnosti a zdůraznil, co je nařízeno o tom, jak se mají radit a hlasovat.

Tento výklad byl podstatnou částí porotního přelíčení a nezáleželo na vůli předsedy, pokládal-li jej za potřebný či nikoliv. Celý výklad upravoval na vlastní odpovědnost a podle svého uvážení. Z toho vyplývá, že právním poučením projevovat předseda pouze vlastní názor o smyslu a výkladu zákona a nikoli tedy mínění soudu. Mohlo se tedy stát, že se obojí mínění různila, což bylo na pováženou. Nikoli neprávem někteří právníci žádali, aby poučení vycházelo od soudu, nebo aby předseda byl alespoň povinen se o něm napřed se soudem poradit.

Žádná část nebyla pro porotce právně závazná. O resumé se v této souvislosti nepochybovalo, protože by tím došlo k naprostému popření zásady přímosti, kdyby porotci měli své rozhodnutí opírat o něco jiného než o výsledky průvodního řízení, kterého se sami účastnili. Co se týká právního poučení, jeho závaznost se vyvozovala z toho, že porotci, kteří neměli vlastní právní vědomosti, nemohli než spoléhat na výklad, jež jim ve smyslu zákona podal předseda. Právem však bylo namítáno, že právní poučení je jen jeho subjektivním míněním, které se dokonce mohlo rozcházet s míněním soudu, a že zvláště je-li mezi porotci některý práva znalý, nemohl být donucován, aby se podřídil právnímu názoru, o jehož nesprávnosti byl přesvědčen.

Členové sborového soudu, porotcům ani stranám nepříslušelo právo předsedu v jeho výkladu přerušovat, ani jeho výklad v hlavním přelíčení jakkoli rozbírat a posuzovat. Správnosti resumé nešlo odporovat ani ve vyšší instanci, neboť zákon předpokládal, že porotci, kteří se sami účastnili

průvodního řízení, nemohli být uvedeni v omyl odchýlným výkladem předsedy.⁸⁷ Naproti tomu se uznávalo, že právní poučení mohlo na porotce jako osoby neznalé práva působit velmi závažně a být tak, pokud je nesprávné, příčinou chybného rozhodnutí. Nesprávné právní poučení bylo proto zákonným důvodem zmatečným. Aby strany tuto zmatečnost mohly namítat, měly právo žádat, aby právní poučení bylo zaznamenáno do protokolu. Tato žádost se podávala z „opatrnosti“ ještě před začátkem výkladu nebo ihned, jakmile byl ukončen. Předseda mohl ale nařídit protokolování i sám od sebe.

5.4. Výrok porotců

Po ukončení výkladu odevzdal předseda sepsané otázky porotcům a vyzval je, aby se ihned odebrali do poradní síně. Zároveň jim poskytl obžalovací spis, nález sborového soudu druhé instance o námitkách. Dále průvodní předměty, to znamená ty, které v hlavním přelíčení byly předloženy k provedení důkazu, ohledací protokoly a všechny procesní spisy s výjimkou protokolů, které v hlavním přelíčení nebyly čteny. Současně nařídil, aby byl obžalovaný ze soudní síně odveden, a to až do té doby, než porotci vyhlásili výrok, který byl shledán jako formálně bezvadný, nebo až sborový soud porotní učinil nález, že výrok poroty zastavuje.⁸⁸ K poradě se porotci odebrali neprodleně tak, aby mezi výkladem předsedy a jejich poradou nevznikla delší časová prodleva.

Prvním úkolem porotců bylo zvolit ze svého středu vrchního porotce (Obmann), a to prostou většinou hlasů. Do pravomoci vrchního porotce náleželo řídit jednání a zvláště hlasování. Především pak měl porotcům

⁸⁷ Storch, F. Řízení trestní rakouské. Díl II. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1897. s. 409 a násl..

⁸⁸ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 332.

ještě před začátkem porady přečíst poučení obsažené v § 326 tr. řádu.⁸⁹ Tímto poučením se jim připomínala nejprve zásada volného hodnocení důkazů a vysvětloval se její smysl. Dále se zde zdůrazňovalo, že základem výroku je pouze jejich přesvědčení, které se má opírat o důkazy provedené v hlavním přelíčení, pečlivě a svědomitě zvážené. Mimo to se jim připomínalo, že mají odpovídat jen na otázky, které byly dány, čímž se odpíralo právo připojovat k některé odpovědi samostatné dodatky o okolnostech tam neobsažených. Konečně, vzhledem ke známé zkušenosti, že porotci jsou i proti vlastnímu přesvědčení náchylní prohlásit obžalovaného nevinným, pokud se jim zdál trest za jeho čin zákonem uložený příliš přísný, kladlo se jim na srdce, aby odpovídali na otázky nehledě k zákonným následkům, jež by obžalovaného, bude-li prohlášen vinným, stihly.

Z důvodu zabránění vnějším vlivům na porotce učinil zákon zvláštní opatření. V § 327⁹⁰ pro ně nařizuje tzv. klausuru, která se však neprováděla tak přísným způsobem jako v právu anglickém, nýbrž se omezovala jen na tyto věci:⁹¹

- 1) Porotci nesměli vycházet z poradní síně, dokud neučinili svůj výrok. Po učinění výroku se měli ihned odebrat zpět do soudní síně. Nebylo tedy dovoleno, aby ze svého poradního místa odcházeli jinam.
- 2) Pokud byli porotci shromážděni v poradní síni, nesměl k nim nikdo vcházet bez písemného povolení předsedy.
- 3) Zakazovalo se jim, aby po tuto dobu s nikým jiným nekomunikovali ani tehdy, pokud se to netýkalo věci, k níž se porada vztahovala.

⁸⁹ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 326.

⁹⁰ Tamtéž, § 327.

⁹¹ V anglickém právu byla učiněna taková opatření, aby porotci již od počátku přelíčení nepřicházeli do styku s jinými osobami. Během porady byl veškerý takový styk pod sankcí neplatnosti zakázán a porotci uzavřeni do té doby, než se jednomyslně neshodli na výroku.

Přestoupení těchto zákazů trestal sborový soud peněžitým trestem od 10 do 100 zlatých u porotců, na jiných osobách pak vězením na 24 hodin. Toto porušení zákona však nezpůsobovalo zmatečnost řízení.⁹²

Kromě porotců se hlasování pod sankcí neplatnosti nesměl účastnit nikdo jiný. Tento zákaz byl bezpodmínečný a nebyli z něho vyňati ani členové soudu včetně předsedy, ani náhradní porotci, pokud je sborový soud neustanovil, aby nastoupili na místo některého porotce jiného. Neplatnost nastupovala i přesto, že přítomnost cizí osoby nepochybně neměla žádný vliv na hlasování.

U porotců se však mohla při poradě vyskytnout pochybnost o tom, jak si mají dále počínat, jaký je smysl otázek jim položených nebo jak formulovat odpověď. V tomto případě musel předseda na základě písemné žádosti vrchního porotce, učiněné ovšem z vůle většiny porotců, přibrat k sobě zapisovatele a odebrat se k nim, aby jim dal žádané poučení. K tomu se přibírali také žalobce a obhájce, kterým příslušelo právo žádat, aby poučení předsedy bylo zapsáno do protokolu. I takové právní poučení v případě jeho nesprávnosti bylo důvodem zmatečnosti.

Porotci také mohli projevit přání, aby otázky jim dané byly změněny nebo doplněny. V tom je zahrnuto i připojení otázek nových, vztahujících se k témuž skutku, zvláště otázek eventuálních. Po takové žádosti bylo nutné svolat zasedání a za přítomnosti stran o věci jednat. Sborový soud měl pak o tom učinit usnesení. Pokud se usnesl na tom, že se projevenému přání má vyhovět, záleželo na předsedovi, shledal-li k tomu po nové úpravě otázek příčinu, aby dal porotcům znovu právní poučení k tomu se vztahující. Naproti tomu nebyl důvod poskytnout stranám příležitost k závěrečným řečem.

⁹² Adamová, K. a kol. Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938. Praha: LexisNexis, 2005, s. 122.

Po skončené poradě se hlasovalo. Vrchní porotce řídil a prováděl hlasování tím způsobem, že se při každé otázce ptal jednotlivých porotců zvlášť na jejich odpověď. Sám pak svůj hlas odevzdával naposledy. Hlasovalo se ústně slovem „ano“ nebo „ne“ při každé otázce. Otázky se kladly v tom pořadí, v jakém byly dány předsedou. Pořadí, v němž byli tázáni porotci, určoval podle svého uvážení vrchní porotce.⁹³

Každý porotce byl povinen hlasovat. Pouze v případě kladné odpovědi na hlavní otázku v neprospěch obžalovaného se jim dovolovalo, pokud hlasovali opačně, aby se při hlasování o otázce dodatečně zdrželi. Jejich hlasy se potom přičítali k hlasům obžalovaného příznivějším. Zákon porotcům také umožňoval přisvědčit k některé otázce jen zčásti, z části pak odpovědět záporně. Účelem toho bylo, aby porotci, shledávali-li, že některá část toho, co bylo obsaženo v otázce, nebyla dokázána, nemuseli z toho důvodu odpovídat záporně na celou otázku.⁹⁴

Jejich právem a povinností pouze bylo, aby odpovídali na otázky. Pro jakékoli záležitosti, jež se netýkaly přímo toho, co bylo obsaženo v otázkách, nebylo místa. Porotcům tedy nepříslušelo připojovat k odpovědi samostatné přídavky o takových okolnostech, na které nebyli tázáni. Platilo, že takové dodatky nemají právní platnost a nelze k nim tedy přihlídnout. Ovšem jen na soudu vždy záleželo, aby obsah tohoto přídavku zkoumal a zvážil, zda se jim smysl odpovědi nestal nejasným, nebo nebyl-li do odpovědi vnesen rozpor, takže by tím vznikl důvod pro zavedení opravného řízení.

Co se týkalo počtu hlasů k tomu, aby určitá otázka byla zodpovězena, požadoval náš trestní řád většinu dvoutřetinovou, tedy 8 hlasů, mělo-li být přisvědčeno k otázce o vině nebo o přitěžujících okolnostech. Jinak stačila většina prostá. Nebylo-li této většiny dosaženo, odpověď se považovala za

⁹³Adamová, K. a kol. Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938. Praha: LexisNexis, 2005, s. 123.

⁹⁴Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 327.

zápornou. Pokud se hlasy počtem rovnaly, rozhodovalo mínění obžalovanému příznivější.

Úkolem vrchního porotce dále bylo, aby po každém hlasování hlasy sečetl a výsledek poznamenal v otázkovém archu u každé otázky slovy „ano“ nebo „ne“, a to i s omezeními, které by snad byly připojeny. Ke každé odpovědi zároveň doplnil i poměr hlasů. Souhrn všech těchto odpovědí porotců je jejich výrok – verdikt (Ausspruch). Tento výrok vrchní porotce také podepisoval. V tomto sepsání porotčího výroku nesmělo být nic pozměňováno, tzv. „vyškrabováno“. Bylo-li něco vyškrtnuto nebo poznamenáno nebo vepsáno na okraji, musel to vrchní porotce výslovně, tzn. jím podepsanou poznámkou schválit.⁹⁵

Pokud porotci neopustili poradní síň, nezakazovalo se žádnému z nich, chtěl-li od svého již projeveného mínění odstoupit a změnit odpověď danou k té či oné otázce. Toto právo porotci příslušelo, i když hlasování bylo formálně již zakončeno a výrok sepsán a podepsán. Po této době se však dovolovalo opravovat jen omyl, který se do výroku dostal pouhým nedorozuměním. Z toho důvodu však bylo třeba nové porady a nového usnesení a porotci se museli opět odebrat do své poradní síně. Nařídít novou poradu příslušelo sborovému soudu porotnímu poté, co byl výrok poroty vrchním porotcem v soudní síni přečten a některý z porotců takové nedorozumění tvrdil, nebo soudu samotnému, pokud z obsahu výroku nebo z poznámek tam učiněných vzešly důvodné pochybnosti o tom, zda se výrok nezakládá na nedorozumění.

Nová porada mohla směřovat jen k tomu, aby se zjistilo, zda skutečně existuje tvrzené nedorozumění, a je-li tomu tak, aby nesprávnost tímto nedorozuměním zaviněná byla opravena. Do ostatních částí výroku změna zasahovat nemohla. Od zmíněných nesprávností je třeba rozeznávat formální nedostatky ve výroku poroty, např. pokud nebyl podepsán vrchním porotcem nebo jeho podpis nebyl připojen k opravě

⁹⁵ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 330.

přeškrtnutého nebo změněného místa. Tyto nedostatky šlo opravit v soudní síni bez nové porady porotců. Nařídil opravu mohl poté, co byl výrok přečten, předseda. Byla-li věc nejasná, náleželo rozhodování sborovému soudu porotnímu po předchozím vyslechnutí stran.

Po skončení hlasování se porotci vrátili opět do soudní síně a posadili se na svá místa. Předseda znovu zahájil zasedání, které se konalo veřejně a za přítomnosti stran. Nejprve vyzval porotce, aby oznámili, na čem se usnesli. Poté povstal vrchní porotce a promluvil: „Porotci podle přísahy a svědomí odpověděli k otázkám jim daným takto:“.⁹⁶Následně četl, a to pod sankcí neplatnosti za přítomnosti všech porotců, nejprve jim otázky dané, tj. úplný obsah každé otázky, a hned potom i odpověď, k čemuž náležel také poměr hlasů a omezení, která mohla být připojena. Přítomnost všech porotců byla nezbytná z toho důvodu, aby kontrolovali, zda je výrok správně vyhlášen a upozornili na případný nesoulad. Z toho důvodu bylo možné prohlásit zmatečnost, pokud se čtení nezúčastnili všichni porotci nebo nebyl čten úplný obsah otázek a odpovědí. Nakonec vrchní porotce odevzdal arch s otázkami předsedovi, který jej společně se zapisovatelem spolupodepsal.⁹⁷

5.5. Řízení opravovací (monitura)

Výrok poroty byl základem rozsudku, který náleželo vynést sborovému soudu porotnímu. Aby bylo možné na tomto základě rozsudek vynést, vyžadovalo se, aby byl výrok poroty prostý takových vad, které by jej k tomu činily nezpůsobilým. Výrok musel vyjadřovat pravé a skutečné mínění poroty a neobsahovat tedy nesprávnosti vzniklé pouhým

⁹⁶Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 330.

⁹⁷Tamtéž.

nedorozuměním. Obsah výroku bylo nezbytné upravit tak, aby odrážel pravé mínění porotců a současně se vztahoval ke všem okolnostem, jež měl soud položit za základ svého rozhodnutí. Prvé náležitosti výrok nevyhovoval, pokud se jevil nejasným nebo v rozporu sám se sebou. Druhé, byl-li neúplný. Vady tohoto druhu byly důvodem pro zavedení řízení opravovacího neboli moniturního, monitury (Moniturverfahren).

Nejasný výrok byl, když se nedal vůbec poznat jeho pravý smysl, nebo šlo důvodně pochybovat o tom, jaký smysl mu porotci sami přiřkládali. Také když obsah výroku vzbuzoval vážné pochybnosti, zda porotci správně porozuměli otázkám.

Neúplnost se mohla spatřovat v tom, že buď nebyly zodpovězeny všechny otázky, které zodpovězený být měly, nebo že na nějakou otázku bylo odpovězeno jen z části.

Rozpornost konečně spočívala i v tom, že porotci k určité okolnosti přisvědčili a zároveň tutéž okolnost popřeli. Tento nesoulad mohl vyjít najevo buď z jedné a téže odpovědi nebo ze srovnání odpovědí daných na různé otázky.

Uvedené vady zákon taxativně vypočítával. Vady jiného druhu, které by snad byly ve výroku shledány, nešlo odčinit řízením opravovacím. Bezvadný výrok byl soud povinen přijmout a na jeho základě vydat rozsudek.

Naříditi monituru příslušelo sborovému soudu porotnímu, který o tom vydal usnesení a otázky a odpovědi vrátil porotcům s vyzváním, aby se odebrali do poradní síně a svůj výrok opravili. Toto usnesení mohl soud učinit sám od sebe, pokud by některou z uvedených vad při výroku shledal, anebo k návrhu některé ze stran. Protože nesprávnost výroku byla nezřídka příznakem vadnosti otázek, měl sborový soud porotní zároveň právo usnést se na tom, aby byly otázky, bylo-li nutné, se změnily nebo doplnily, v čemž bylo zahrnuto i připojení otázek nových. Usnesení mohlo být přijato jen po předchozím slyšení stran. Po jeho

vyhlášení se vyžadovalo, aby dal předseda porotcům nové právní poučení. Zvláště měl připomenout, že mohou změnit jen ty odpovědi, které byly shledány vadnými a odpovědět na otázky, které jim byly předloženy nově nebo ve změněné podobě.⁹⁸

Soud musel nařídit monitoru bez zbytečného odkladu poté, jakmile shledal, že je výrok vadný. Pokud se však již začalo s vyhlásováním rozsudku, nešlo opravu výroku vymáhat moniturním řízením.

Kdyby porotci trvali na původní odpovědi a odpírali vykonat žádanou opravu, nezbývalo by nic jiného, než aby soud tento výrok, jak byl porotci učiněn, vzal za základ rozsudku. Strany se pak musely obrátit na kasační soud. Přijal-li soud za základ rozsudku výrok, který měl některou z vad, bylo to důvodem zmatečnosti.

5.6. Řízení zastavovací (suspenze výroku)

Byl-li výrok bez vad uvedených v § 331 tr. řádu,⁹⁹ přijal jej soud za základ rozsudku, neboť rozhodnutí o vině obžalovaného bylo vyhrazeno výlučně porotcům, jejichž úsudek, učiněný z důkazů provedených v hlavním přelíčení, nemohl být podroben dalšímu přezkoumávání. Toto pravidlo platilo bezvýjimečně, šlo-li o výrok, jímž byl obžalovaný prohlášen za nevinného. Kdyby však porota k vině obžalovaného přisvědčila, bylo učiněno takové opatření, aby soud nebyl nucen obžalovaného odsoudit, neshodovalo-li se o s jeho přesvědčením. Soud měl právo výrok poroty zastavit (zastavení výroku, Suspension des Wahrspruches). „Tak dochází v řízení porotním platnosti myšlenka, že obžalovaný jen tenkrát máte býti odsouzen, když o vině jeho přesvědčení jsou i soudci i porotci, kdežto

⁹⁸ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 330.

⁹⁹ Tamtéž, § 331.

k osvobození jeho stačí, že jeden z těchto činitelů o vině jeho přesvědčen není.“¹⁰⁰

Řízení mohlo být zastaveno, pokud:

- 1) šlo o výrok, jímž byl obžalovaný prohlášen vinným,
- 2) výrok poroty se zakládal na omylu „ve věci hlavní“, mohlo jít o omyl právní, záležející v tom, že některou skutkovou okolnost nesprávně podřadil pod zákonný pojem, pod který nenáležela, ale rovněž i omyl skutkový záležející v tom, že některou podstatnou skutkovou okolnost neprávem pokládal za dokázanou nebo nedokázanou,
- 3) sborový soud porotní se na suspenzi usnesl jednomyslně.

Stranám příslušelo právo suspenzi navrhnout, takže sborový soud porotní se měl o tom vždy usnést sám o sobě. Tím se naznačovalo, že rozhodnutí se má zakládat na vlastním přesvědčení soudu o tom, že se porotci ve věci hlavní zmýlili. Návrh, který by byl stranami přesto učiněn, měl nanejvýš jen povahu připomenutí, soud pak nebyl ani povinen ani oprávněn o něm jednat a rozhodovat.

Obsahem zastavovacího nálezu bylo, že se rozhodnutí odkládá až do nejbližšího porotního zasedání a věc se postupuje jinému porotnímu soudu. Toto rozhodnutí se mohlo vztahovat také jen k některému z několika spoluobžalovaných nebo k některému z trestných činů téhož obžalovaného. Nález bylo nutné vyhlásit, a to, protože nemělo být předbíháno rozhodnutí budoucího porotního soudu, bez připojení důvodů.

O tom, do jaké doby se soud mohl na zastavení výroku usnést, zákon nic nestanovoval. Lze ovšem se domnívat, že se tak mělo stát dříve, než

¹⁰⁰ Storch, F. Řízení trestní rakouské. Díl II. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1897. s. 431.

bylo počato s vyhlášením rozsudku. Výrok mohl být zastaven jen potud, pokud jím byl obžalovaný prohlášen vinným, tedy jen tehdy, byl-li pro obžalovaného nepříznivý. Ostatní části výroku, které svědčily v jeho prospěch, zůstávaly v platnosti a nemohly být v novém přelíčení přehodnocovány.

Nové přelíčení se konalo vždy před porotou, i kdyby snad věc, kterou zbývá ještě rozhodnout, nepatřila do věcné působnosti porotních soudů, ale až v následujícím porotním období. Aby byla zachována nepodjatost osob, byli v tomto novém přelíčení vyloučeni všichni porotci, včetně náhradních, kteří se účastnili prvního přelíčení, z předsednictví pak ti soudci, kteří byli členy prvního sborového soudu porotního.¹⁰¹

Toto přelíčení, i když se konalo na základě původního obžalovacího spisu, bylo přesto přelíčením novým, nikoli jen opakováním nebo pokračováním přelíčení dřívějšího. Proto se i zde konalo opět nové řízení průvodní, které bylo výhradně základem nového rozhodnutí. Výrok druhé poroty již nemohl být podroben suspenzi, ale musel být vzat za základ rozsudku, i za předpokladu, že se shodoval s výrokem původním.

5.7. Další řízení a rozsudek sborového soudu porotního

Poté co byl vrchním porotcem přečten výrok, který netrpěl vadami uvedenými v § 331, nebo když se sborový soud porotní usnesl na zastavení výroku podle § 332, mělo se další řízení konat opět v přítomnosti obžalovaného.

Další řízení pak bylo rozdílné podle toho, jaký byl výrok poroty. Jestliže porotci prohlásili, že obžalovaný je nevinen, nebylo třeba dalšího

¹⁰¹ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 332.

jednání, poněvadž nezbytným právním účinkem takového výroku bylo vynesení rozsudku osvobozujícího.

V případě odsuzujícího výroku byla nejprve stranám poskytnuta příležitost, aby přednesly a odůvodnily své návrhy, o kterých mělo být rozhodnuto rozsudkem sborového soudu porotního. Z tohoto důvodu se opět konaly řeči stran. Tyto řeči nesměly směřovat k tomu, aby zpochybňovaly to, co již výrokem poroty bylo prokázáno. Obsahem řeči mohlo tedy být jen vyměření trestu a rozhodnutí o soukromoprávních nárocích.

Přesto se nemohlo stranám bránit v tom, aby svými řečmi směřovali k osvobození obžalovaného, pokud ovšem vynesení osvobozujícího rozsudku bylo možné. Přitom se mohlo stát, že ani žalobci nezbývalo než navrhnout, aby byl obžalovaný osvobozen.

Porada soudu o rozsudku se konala přímo v soudní síni, nebo se soudci mohli odebrat do své síně poradní, což záviselo zcela na jejich uvážení.

Základem rozsudku byl výrok poroty. Výrokem poroty se však nezjišťovaly přímo určité právní pojmy, např. trestný čin, nutná obrana, účinná lítost apod., ale jen zákonné znaky těchto právních pojmů a některé z těch skutkových okolností, které pod tyto zákonné znaky náležejí. Základem rozsudku tedy mohly být jen skutkové okolnosti a ty zákonné znaky, k nimž bylo výrokem porotců přisvědčeno. Sborový soud pak na základě tohoto výroku rozhodoval, zda a popř. jaký trestný čin obžalovaný spáchal a jaké zvláštní přitěžující nebo polehčující okolnosti svědčí v jeho prospěch.¹⁰²

¹⁰²Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 336.

Sborový soud měl vynést osvobozující rozsudek:

- 1) podle § 337 tehdy, „má-li za to, že na skutek, kterýž obžalovaný dle výroku porotců spáchal, není v zákoně trest uložen“, to se mohlo stát:
 - a) když porotci částečně přisvědčili k otázce a vyloučili tímněkterý podstatný znak trestného činu, nebo
 - b) tento znak od počátku nebyl v otázce obsažen,
 - c) když porotci omylem subsumovali určité skutkové okolnosti pod dotčený znak
- 2) tehdy, když se teprve dodatečně vyskytly okolnosti, pro které již podle § 317 měl bez spolupůsobení poroty být vynesena rozsudek osvobozující.

Jakmile byla porada sborového soudu porotního ukončena, prohlašoval se rozsudek, a to ve veřejném zasedání v přítomnosti žalobce, obžalovaného a obhájce. Toto vyhlášení náleželo předsedovi.¹⁰³

Zvláštní povinnost zákon ukládal sborovému soudu porotnímu, vynesli-li rozsudek na trest smrti. Ihned po jeho vyhlášení se měl poradit se státním zástupcem o tom, pokládá-li odsouzeného za způsobilého pro milost či nikoliv a jaký trest by byl přiměřený, kdyby se mu milosti dostalo. Protokol o tom sepsaný se přikládá ke spisům, které sborový soud porotní předkládal soudu kasačnímu.¹⁰⁴

¹⁰³ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, § 338.

¹⁰⁴ Tamtéž, § 339.

6. Návrh na reformu porotního soudnictví v období první ČSR

Porotní soudy se velice záhy od jejich ustavení setkávaly spíše s nedůvěrou veřejnosti nejenom právnické, ale i laické, a to nejenom u nás, ale i po celé Evropě. Porotní soudy vznikaly, vyjma Anglie, kde patřily a patří neodmyslitelně k výkonu spravedlnosti, za určité politické situace, kdy laický prvek měl být jakýmsi dozorcem nad řádným výkonem spravedlnosti. Tyto politické důvody vzniku porot postupně odeznívaly, ovšem poroty se svými klady, ale především zápory, zůstávaly a jejich činnost začala přinášet spíše problémy. Možná to nebylo ani tím, jak poroty jako takové byly koncipovány, ale především výběrem těch nejvhodnějších lidí, kteří by odpovědně a svědomitě zastávali úřad porotce. S touto problematikou souvisí nejenom osoba porotce, který poté co byl vybrán, zasedl do lavice porotců, ale také osoba „volitele“, tedy toho, kdo porotčí seznamy sestavoval. Oba tyto závažné nedostatky měl částečně řešit zákon o organizaci porotních soudů.

V roce 1927 vypracovalo ministerstvo spravedlnosti návrh zákona „o organizaci soudů porotních“.¹⁰⁵ Tento návrh se zabýval mimo jiné upravením výběru osob způsobilých pro úřad porotce a zřizoval pro to zvláštní komisi pod dozorem okresních soudů, do té doby pod dozorem okresní politické správy, resp. okresních úřadů.

V důvodové zprávě k návrhu se uvádí, že tento pokus měl být považován pouze za článek v celkové úpravě porotního soudnictví před celkovou reformou a unifikací obou trestních řádů. Nelze mu ovšem upřít, že se snažil odstranit jeden z hlavních problémů, a to nedostatky ve složení lavic porotců a výběru porotců vůbec.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Adamová, K. a kol. Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938. Praha: LexisNexis, 2005, s. 129 an..

¹⁰⁶ Prouza, D. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přisedící ano či ne? In: Trestněprávní revue, 2010, č. 7, s. 28-35.

Návrh byl rozdělen na dvě části, z nichž první upravovala vlastní organizaci porotních soudů, např. jejich složení nebo způsobilost být porotcem a druhá novelizovala oba platné trestní řády, rakouský, platný v Čechách a uherský, platný na Slovensku a Podkarpatské Rusi. V podrobnostech zaváděl následující změny.

Na rozdíl od zákona č. 278/1919 Sb. z. a n. o sestavování seznamů porotců, který stanovil v § 1, odst. 4¹⁰⁷ délku pobytu v obci pro osoby, které mají být zapsány do prvotního seznamu, na 1 rok, prodlužoval návrh tuto dobu na 2 roky. V odůvodnění se uvádělo, že komisi nestačí doba jednoho roku, aby se mohla během takto krátké doby o novém obyvateli obce přesvědčit, zda se hodí či nehodí k úřadu porotce.¹⁰⁸

Návrh zákona dále vyžadoval od každého, kdo má být zapsán do seznamu porotců, domovské právo na území Československé republiky. Návrh stanovil podmínku státního občanství, čímž se v podstatě nic nezměnilo, neboť každý státní občan musel mít nejdříve domovské právo a pak teprve mohl nabýt státní občanství. Na druhou stranu, průkaznost domovského práva byla v tomto případě snazší než průkaznost státního občanství.¹⁰⁹

Citovaný zákon č. 278/1919 Sb. z. a n. stanovil v § 2 odst. 2¹¹⁰ bezpodmínečnou zásadu znalosti čtení a psaní pro dosáhnutí úřadu porotce. Návrh nového zákona od této podmínky ustupoval, avšak pouze dočasně, jen pro některé kraje a pouze pro případ maření výběru z důvodu nedostatku způsobilých osob. Význam měl pouze pro některé kraje na Slovensku. Tuto výjimku mohl stanovit předseda sborového soudu.

Oproti stávající úpravě vylučoval návrh osoby, na jejichž žádost probíhalo vyrovnací řízení a přihlížel též k důsledkům podmíněčného

¹⁰⁷ Zákon č. 278/1919 Sb. z. a n., o sestavování seznamů porotců, § 1.

¹⁰⁸ Vládní návrh zákona o sestavování seznamů porotců. Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: Dokumenty českého a slovenského parlamentu [online]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0691_00.htm.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Zákon č. 278/1919 Sb. z. a n., o sestavování seznamů porotců, § 2.

odsouzení, při kterém nezpůsobilost být porotcem pominula již výrokem soudu, kterým se prohlašuje, že se odsouzený osvědčil.¹¹¹

V § 2 odst. 7 zákona č. 278/1919 Sb. z. a n.¹¹² bylo stanoveno, že nezpůsobilost být porotcem u osob, které spáchaly nějaký zločin nebo přečin politický, končil ihned odpykáním trestu. Návrh měl tyto rozdíly odstranit a stanovil, že nezpůsobilost k úřadu porotce u osob, které spáchaly nějaký zločin nebo přečin politický, trvá jako u osob, které spáchaly zločin nebo přečintzv. obyčejný, tj. 5, resp. 10 roků po odpykání trestu.¹¹³

Dosavadní zákonná úprava vylučovala všechny státní zaměstnance, vyjma profesorů a učitelů na více než čtyř třídních školách, kteří však měli právo úřad porotce odmítnout. Návrh naproti tomu vylučoval mimo prezidenta republiky a členů vlády, jako hlavní představitele moci výkonné ve státě, jen státní zaměstnance. Profesorům a učitelům na více než čtyř třídních školách právo odmítnout úřad porotce odebral a tito jej přijmout museli. V návrhu se poukazovalo na to, že „právě tyto osoby povolané k mravní výchově dorostu, mohou z výkonu toho čerpati cenné zkušenosti a poznatky pro svojepovolání a zhodnotiti také tyto výsledky při své činnosti lidovýchovné“.¹¹⁴Mimo toho měnil i ustanovení § 4 odst. 5 a vylučoval také lékaře a lékárníky, pomocnice při porodu, ošetřovatele ve veřejných nemocnicích a ústavech pro choromyslné, řeholníky jako profese vůbec neslučitelné s úřadem porotce.

Naproti ustanovení § 15 odst. 2 zákona, podle kterého měla být v ročním seznamu zapsána alespoň 1/3 žen, § 16 odst. 2 návrhu stanovil, že ženy mají být zapsány do ročního seznamu v tom poměru, v jakém

¹¹¹ Pintera, R. Návrh zákona o organisaci soudů porotních. In: Všehrd, 1927, s. 72-76.

¹¹² Zákon č. 278/1919 Sb. z. a n., o sestavování seznamů porotců, § 2.

¹¹³ Pintera, R. Návrh zákona o organisaci soudů porotních. In: Všehrd, 1927, s. 72-76.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 73.

byly zapsány do seznamů porotních a prohlašoval v tomto směru dosud zavedenou přednost žen jako ničím neodůvodněnou.¹¹⁵

Zvláštní péči věnoval vládní návrh úpravě procesu, sloužícímu k sestavování a přezkoumávání prvotních a ročních seznamů, jakož i doзору a rozhodování o stížnostech na to se vztahujících. Tvůrci návrhu si byli dobře vědomi následků, plynoucích z libovůle a stranickosti obecních komisí, zajišťujících sestavování prvotních seznamů, které se skládaly ze starostů a 4 důvěrníků, obecním zastupitelstvem volených, dále nezájmu okresní politické správy resp. okresních úřadů, které měly přezkoumávat seznam těmito komisemi sestavený, a odstranili tyto nedostatky tím, že omezili pravomoc obecních komisí a svěřili navrhování způsobilých osob zvláštním komisím, zřízeným u okresních soudů a komisím zřízeným u sborových soudů přenechaly jen sestavování ročních seznamů. V krátkosti to znamená, že přenesli tedy působnost politických správ resp. okresních úřadů, vykovávanou při sestavování porotních seznamů, na okresní soudy.¹¹⁶

Vzhledem k existenci menšinového zákona zavedl návrh v § 15 několik ročních seznamů. V první řadě se jednalo o seznam všeobecný, ve kterém byly zapsány osoby ovládající státní jazyk a seznamy menšinové, které byly složeny z osob hovořících jazykem menšinovým. Obžalovaný příslušník té či oné menšiny měl potom právo žádat, aby lavice porotců byla losována z ročního seznamu porotců zhotoveného pro jeho menšinu. Návrh obsahoval i ustanovení, kdo a za jakých podmínek může této výhody využít.¹¹⁷

V návrhu se dále nacházela řada prvků unifikačních, které přihlížely především k osvědčenějším a hlavně jednodušším ustanovením jednotlivých, dříve uherských a rakouských zákonů. Konkrétně se jednalo

¹¹⁵ Ženy v porotách. Ženská revue, 1919, roč. 14, s. 82-83.

¹¹⁶ Vládní návrh zákona o sestavování seznamů porotců. Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: Dokumenty českého a slovenského parlamentu [online]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0691_00.htm.

¹¹⁷ Tamtéž.

o tyto návrhy: možnost sloučení několika porotních obvodů na území soudu II. stolice, volba porotního senátu na dobu jednoho roku a nikoli pro jednotlivá porotní zasedání, svěřeni stanovení počtu a počátku řádných a mimořádných porotních období předsedovi sborového soudu I. stolice. Zároveň rušil některé právní předpisy, např. zák. č. 278/1919 Sb. z. a n. o sestavování seznamu porotců.¹¹⁸

Tvůrci zákona však opomenuli upravit a sankcionovat otázky, týkající se omezení zásahu veřejného tisku do projednávání konkrétního případu, kterým by se dávali porotcům nepřímo direktivy a tlumočil „hlas ulice“. Rozebírání problematiky případu tiskem nemělo příznivý vliv na správné utváření názoru porotců, a to tím méně, když některý státní zástupce tyto jednostranné názory tisku porotcům při své závěrečné řeči předčítal a prohlašoval je za nejsprávnější v tom smyslu, aby byl obviněný odsouzen.

Návrhem zákona byly zpochybněny názory, že by se mohly nebo měly poroty nahradit soudy kmetskými. V odůvodnění se k tomu uvádělo: „Také jiný způsob reformy, totiž nahrazení porotních soudů soudy kmetskými, nebyl by dnes, i kdyby měl být považován za vhodný, uskutečnitelný.“¹¹⁹

¹¹⁸Vládní návrh zákona o sestavování seznamů porotců. Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: Dokumenty českého a slovenského parlamentu [online]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0691_00.htm.

¹¹⁹ Pintera, R. Návrh zákona o organizaci soudů porotních. In: Všehrd, 1927, s. 75.

7. Systém porotního soudnictví na Slovensku a Podkarpatské Rusi

Řízení před porotními soudy na Slovensku a Podkarpatské Rusi bylo upraveno zák. čl. XXXIII/1896 (trestní řád uherský) v hlavě XIX nazvané „Hlavní líčení před soudem porotním“. V roce 1914 byla ustanovení hlavy XIX podstatným způsobem novelizována, a to tzv. novelou o porotních soudech, zák. čl. XIII/1914. Speciální normou, která upravovala porotní soudnictví, byl zák. čl. XXXII/1897 o organizaci porotních soudů.

Činnost porotních soudů byla omezena, obdobně jako v českých zemích, na tzv. řádná zasedací období. Jejich počet a čas však nebyl na rozdíl od naší úpravy předepsán přímo zákonem, nýbrž byl stanovován ministrem spravedlnosti dle § 29 zák. čl. XXXII/1897 o organizaci porotních soudů.¹²⁰ Ministr spravedlnosti mohl rovněž nařídit, aby se hlavní líčení konalo mimo sídlo příslušného porotního soudu.¹²¹

Hlavní líčení před porotními soudy bylo velmi blízké obdobné fázi trestního řízení, upraveného trestním řádem č. 119/1873 ř. z. Přesto zde byly, a v některých případech i velmi podstatné, rozdíly. Ty se podařilo odstranit až unifikací právní úpravy porotního soudnictví v roce 1946.¹²²

K základním a nejvýznamnějším diferencím patří následující skutečnosti:

K sestavování lavice porotců mohlo dojít až po zahájení hlavního líčení a výslechu obžalovaného quod generalia.¹²³ Bezprostředně po sestavení lavice porotců složili vybraní porotci slib do rukou předsedy porotního soudu.¹²⁴ Obdobně, jako v českých zemích, bylo primární přísahat „před Bohem“. Porotcům, jimž by jejich vyznání znemožňovalo učinit přísahu

¹²⁰ Zák. čl. XXXII/1897 o organizaci porotních soudů, § 29.

¹²¹ Tamtéž, § 33.

¹²² Zákon č. 24/1946 Sb., o soudech porotních.

¹²³ Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád, § 342, odst. 1.

¹²⁴ Tamtéž, § 349.

„před Bohem“, bylo umožněno nahradit přísahu slibem. Tento slib zněl: „Slibuji na svou čest a na své svědomí“.¹²⁵ Teprve po přísaze, resp. slibu mohlo začít projednávání trestní věci.

V průběhu důkazního řízení byl předseda soudního sboru povinen dbát na to, aby porotci porozuměli vyjádřením, učiněným v jeho průběhu a rovněž tak přečteným listinám.¹²⁶ Obdobná možnost poskytnutí průběžného právního ponaučení nebyla rakouským trestním řádem z roku 1873 dána.

Návrhy otázek, které měly být porotcům pokládány, vypracoval zástupce obžaloby. K takto navrženým otázkám mohl obžalovaný, obhájce a každý porotce vznést připomínky, resp. navrhnout otázky nové. O všech těchto návrzích pak rozhodoval soudní sbor.

Na rozdíl od úpravy rakouské, obsažené v zák. č. 119/1873 ř. z., předepisovala úprava uherská, že otázky kladené porotcům se musí sestávat ze dvou oddělených částí: otázky skutkové a otázky právní. K odpovědi na takto sestavenou otázku nepostačoval jeden výrok poroty, ale na každou část muselo být odpovězeno samostatně.

Z hlediska jednotlivých typů pak platná úprava rozeznávala tzv. otázku hlavní, výpomocnou otázku hlavní a vedlejší otázku. Otázka hlavní odpovídala svoji povahou i svým názvem úpravě otázky hlavní v zák. č. 119/1873 ř. z. Pochopitelně, že vzhledem k platné úpravě musela být členěna na část skutkovou a právní. § 5 odst. 1 porotní novely v této souvislosti konstatoval, že: „V hlavní otázce zní otázka skutková: zda je pravda, že obžalovaný spáchal čin, který je základem žaloby, otázka právní pak zní: zda tento čin zakládá trestný čin, který je předmětem žaloby.“

Výpomocná otázka hlavní plnila stejný účel jako otázka eventuální v hlavním líčení před porotními soudy v českých zemích. S ohledem na

¹²⁵Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád, § 349 odst. 3.

¹²⁶Tamtéž, § 350 odst. 3.

platnou právní úpravu byla rovněž členěna na část skutkovou a právní. Vedlejší otázky odpovídaly otázkám doplňkovým, na rozdíl od nich byl však jejich obsah vymezen nejen pozitivně, ale také negativně.

Porady porotců se na rozdíl od porotního řízení v historických zemích účastnil rovněž předseda porotního soudu. Ten poradu vedl, staral se o pořádek a plynulý průběh porady. Hlasování porotců však ovlivnit nemohl, neboť ti hlasovali tajně.

Porota rozhodovala prostou většinou, kvalifikované většiny osmi hlasů v neprospěch obžalovaného bylo zapotřebí ke kladné odpovědi na otázku:

- a) Hlavní a výpomocnou otázku hlavní
- b) Umožňující užití těžšího trestu nebo přísnější trestní sazby
- c) Zjišťující neexistenci okolnosti vylučující trestnost činu, resp. přičetnost pachatele.

Rozhodování o trestu pro obžalovaného uznaného vinným výrokem poroty se kromě členů soudního sboru zúčastnili rovněž dva zástupci porotců. Touto úpravou došlo k prolomení zásady, dle které obě složky porotního soudu mají rozhodovat odděleně, bez vzájemného ovlivňování. Toto ustanovení trestní řád č. 119/1873 ř. z. neznal.

Obdobně jako u hlavního líčení existovaly také odlišnosti v úpravě řádných opravných prostředků proti rozsudkům porotních soudů. Na Slovensku a Podkarpatské Rusi bylo možné jako řádný opravný prostředek proti rozsudkům porotních soudů podat pouze zmateční stížnost. Zmateční stížnost bylo možné podat jen v případě, že byl dán některý důvod zmatečnosti vymezený zákonem.¹²⁷ Zmateční důvody měly vesměs charakter důvodů formálních, tzn., že stížnost směřovala především k nápravě stavu vzniklého předchozím porušením trestního řádu nebo

¹²⁷Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád, §§ 384,385.

zákona. Z materiálního hlediska nebylo možné zmateční stížností napadnout výši trestu, pokud byl tento trest uložen v mezích zákonné sazby na základě uvážení soudu. Zmateční stížnost bylo možné směřovat pouze proti takovému trestu, jehož uložení by odporovalo zákonu.

O zmateční stížnosti rozhodoval nejvyšší soud. V řízení o stížnosti byl nejvyšší soud vždy vázán skutkovými zjištěními soudu porotního. Proto také v řízení před ním nebylo možné uvádět nové skutkové okolnosti, resp. navrhopat provedení nových důkazů.

Nejvyšší soud v řízení o zmateční stížnosti mohl rozhodovat následujícím způsobem:

- a) zmateční stížnost podle § 434 tr. řádu usnesením zamítnout, byla např. podána pozdě, neoprávněnou osobou apod.
- b) rozsudkem zrušit napadený rozsudek a vynést rozsudek nový, a to tehdy:
 - 1) pokud byly dány věcné důvody zmatečnosti nebo
 - 2) zjistil-li mylné užití přitěžujících nebo polehčujících okolností, v tomto případě postupoval z úřední povinnosti
- c) usnesením zrušit původní rozsudek, a to zcela nebo z části a vrátit věc porotnímu soudu k projednání, resp. k dodatečnému rozhodnutí tehdy, pokud:
 - 1) byly dány formální důvody zmatečnosti
 - 2) bylo-li nezbytné doplnit již zjištěný skutkový stav o nové okolnosti nebo
 - 3) zjistil-li, že porotci se při projednávání věci zmýlili v podstatě věci, v tomto případě opět nejvyšší soud postupoval z úřední povinnosti
- d) usnesením zamítl zmateční stížnost, nebyla-li důvodná.

8. Zastavování a omezování činnosti porotního soudnictví

K omezování činnosti porotních soudů mohlo docházet prostřednictvím zákona č. 120/1873 ř. z., o zastavování činnosti porotních soudů, který byl vydán na základě § 14 zákona č. 141/1867 ř. z., jímžto se změňuje základní zákon o zastupitelstvu říšském, daný dne 26. února 1861. Za určitých podmínek, zákon v § 1 praví: „k zajištění nestranného a nezávislého právního rozhodování“, mohla být činnost porot zastavena.¹²⁸

Provedení tohoto opatření, nejdéle na dobu jednoho roku a pro určité území, příslušelo vládě, která si však předtím měla vyžádat vyjádření Nejvyššího soudu a předložit svá opatření ke schválení parlamentu. V případě, že by se některá ze sněmoven vyslovila pro zrušení vládních opatření, musela být tato ihned odvolána. V době zastavení působnosti porot pak nastupoval výkon soudnictví jako v těch případech, které nebyly před porotními soudy projednávány. Pokud šlo o trestný čin, na který byl stanoven trest smrti nebo trest odnětí svobody vyšší než pětiletý žalář, probíhalo přelíčení před šestičlenným senátem soudců z povolání. Jak zastavení působnosti porotních soudů, tak i jeho zrušení, se vyhlášovalo v říšském zákoníku.¹²⁹

Zákonem č. 98/1886 ř. z. ze dne 25. června 1886, jímž se vydávají ustanovení o soudnictví ve věcech trestních, které se zakládají na snahách anarchistických, byla vyloučena příslušnost porotních soudů pro trestné činy „zakládající se na snahách anarchistických k násilnému převratu dosavadního státního nebo společenského řádu směřujících“.¹³⁰ Pokud se ovšem v průběhu přelíčení neprokázaly předpoklady pro vyloučení

¹²⁸ Zákon č. 120/1873 ř. z., o zastavování činnosti porotních soudů, § 1.

¹²⁹ Malý, K. Zastavování činnosti porotních soudů v 80. letech XIX. století. In: AUC, Iuridica, 1, Praha: 1965, s. 81 an.

¹³⁰ Zákon č. 98/1886 ř. z., jímž se vydávají ustanovení o soudnictví ve věcech trestních, § 1.

příslušného porotního soudu, muselo proběhnout nové přelíčení před porotou. Toto výjimečné opatření mělo platit jen dva roky.¹³¹

Profesor Zucker zdůvodňoval potřebu zastavování činnosti porotních soudů v určitých obvodech, na určitý čas a pro určité vrstvy lidí, to znamená pro anarchisty a snažil se dokázat, že porota by mohla při posuzování akcí anarchistů být předem zastrašena jejich terorismem. Na druhou stranu však připustil, že by na ně mohla být příliš přísná vzhledem ke svému třídnímu složení. Dokazoval, že poroty bývají složeny z příslušníků buržoazie a anarchisté potom právem říkali: „Buržoazie mne odsoudila“.¹³²

Činnost porot byla omezována i po vzniku samostatné Československé republiky. Odpor k této instituci se zvláště stupňoval po první světové válce, kdy méně pečlivý výběr porotců, obecné snížení mravní úrovně a prohlubující se bezradnost ve stále složitějších společenských vztazích vedly k takovým rozhodnutím, která vzbudila všeobecnou nespokojenost.¹³³

Zákonem č. 268/1920 Sb. z. a n., o dočasném zastavení působnosti porot, mohlo dojít k jejich zastavení, nejdéle však na rok, „jestliže nastaly události, pro něž jest se obávati, že nebudou nalézati právo nestranně a nezávisle“.¹³⁴ Toto omezení se mohlo týkat buď určitých obvodů nebo určitých trestných činů. O zastavení rozhodovala vláda poté, co vyslechla Nejvyšší soud. Byla však povinna předložit usnesení o tom ihned Národnímu shromáždění a oznámit důvody svého rozhodnutí. Vláda byla povinna působnost porot obnovit, jakmile jedna z obou sněmoven o to požádala.

¹³¹ Původní vládní návrh na pětiletou platnost zákona narazil na odpor již při jednání ve výborech parlamentu a opozice trvala na dvouleté době platnosti.

¹³² Malý, K. Zastavování činnosti porotních soudů v 80. letech XIX. století. In: AUC, Iuridica, 1, Praha: 1965, s. 81 an.

¹³³ Slovník veřejného práva. Svazek III. Brno: Polygrafia, 1934, s. 280.

¹³⁴ Zákon č. 268/1920 Sb. z. a n., o dočasném zastavení působnosti porot, § 1.

Vláda musela neustále zkoumat, trvají-li příčiny, pro které působnost porotních soudů zastavila. Pokud pominuly, měla být jejich činnost okamžitě obnovena. Usnesení o zastavení působnosti porot a o jejím obnovení se uveřejňovalo ve Sbírce zákonů a nařízení.

Jakmile bylo toto usnesení vyhlášeno, řídilo se trestní řízení ustanoveními trestního řádu o činech nenáležících před porotu. Pokud šlo o zločin, za který byl stanoven trest smrti nebo trest odnětí svobody delší než pět let, konalo se hlavní přelíčení před šesti soudci, z nichž jeden předsedal.

Na základě tohoto zákona došlo k vydání vládního nařízení č. 697/1920 Sb. z. a n., jímž se zastavovala působnost porot na Slovensku, v Podkarpatské Rusi a v některých obvodech sborových soudů první instance v Čechách a na Moravě.¹³⁵ Zrušeno bylo již za necelý rok nařízením vlády č. 122/1921 Sb. z. a n., o obnovení působnosti porot.¹³⁶

Působnost porotních soudů byla ale oklešťována postupně i jinak. Zprvu ve věcech politických (zák. č. 50/1923 Sb. z. a n., na ochranu republiky, zák. č. 68/1935 Sb. z. a n., o vrchních soudech jako soudech státních), pak tiskových (zák. č. 124/1924 Sb. z. a n., o změně příslušnosti trestních soudů) a nakonec u deliktů majetkových (vl. nař. č. 306/1939 Sb. z. a n., o změně některých ustanovení trestního zákona a trestního řádu). Poroty omezil i zákon č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží, když v § 29 odst. 1 nařizuje: „Příslušnost porotního a kmetského soudu je zpravidla vyloučena na místo nich nastupuje senát mládeže.“¹³⁷

Největší ránu porotnímu soudnictví uštedřil protektorátní režim. V době okupace, pokud poroty nebyly zrušeny už rozšířením německého

¹³⁵ Vládní nařízení č. 697/1920 Sb. z. a n., jímž se zastavovala působnost porot na Slovensku, v Podkarpatské Rusi a v některých obvodech sborových soudů první instance v Čechách a na Moravě. V Čechách a na Moravě se to týkalo např. zemských soudů v Praze a Brně, krajských soudů v Chrudimi, Olomouci atd.

¹³⁶ Vládní nařízení č. 122/1921 Sb. z. a n., o obnovení působnosti porot.

¹³⁷ Zákon č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží, § 29. To podle § 41 neplatilo, pokud se konalo společné řízení též proti osobám starším 18 let.

trestního řádu na část našeho území, byla jejich působnost dočasně zastavena vládním nařízením č. 396/1940 Sb. z. a n., jímž se mění a doplňují trestní řád a předpisy o složení trestních soudů, z 29. srpna 1940. Seznamy porotců nebyly tudíž pro rok 1941 sestavovány. Toto zastavení působnosti bylo později prodlužováno, naposledy vládním nařízením č. 306/1942 Sb. z. a n., o soudech porotních a kmetských, a to až do konce kalendářního roku, pro který budou opět sestaveny seznamy porotců a kmetů. Zároveň bylo uzákoněno, že po dobu války nebudou tyto seznamy sestavovány vůbec. Všechny tato nařízení zrušil až ústavní dekret prezidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. čsl. Z 3. srpna 1944, o obnovení právního pořádku.

9. Činnost porotního soudnictví v letech 1945 – 1948

V plném rozsahu byly u nás poroty opět zavedeny zákonem č. 232/1946 Sb., o porotních soudech, z 10. prosince 1946. Tento zákon se snažil odstranit ty vady dřívější právní úpravy, které často vedly k chybným výrokům porot, rozšířil účast laického živlu na rozhodování a v neposlední řadě kodifikoval roztroušené předpisy a jednotně tuto látku upravil pro celé území republiky, přičemž bylo rozsáhlou měrou navázáno na osnovu trestního řádu z roku 1928.¹³⁸

Při projednávání zákona č. 24/1946 Sb., o dočasné příslušnosti ve věcech náležejících soudům porotním a kmetským přijalo Prozatímní národní shromáždění Československé republiky rezoluci tohoto znění: „Vláda se vyzývá, aby v nejkratší době připravila zákonné předpoklady k tomu, aby po uplynutí provisorie mohla býti obnovena činnost soudů porotních a kmetských na území celé Československé republiky a byl zapojen tak do výkonu spravedlnosti také lid.“¹³⁹

9.1. Příslušnost porotních soudů

Porotní soudy byly příslušné, pokud zákon nestanovil jinak:

- 1) pro zločiny a přečiny politické, tj. takové, které podle své povahy a okolností, za nichž byly spáchány, svědčily o pachatelově snaze vykonat vliv na „uspořádání věcí veřejných“,
- 2) pro zločiny těžké, tj. takové, na něž zákon stanovil trest smrti nebo trest odnětí svobody delší než pět let, s výjimkou zločinů krádeže, zpronevěry, podvodu, podvodnému úpadku a poškození cizích věřitelů.

¹³⁸ Zákon č. 232/1946 Sb., o porotních soudech.

¹³⁹ Šimák, J. Zákon o porotních soudech. Praha: V. Linhart, 1947, s. 12.

Zachována zůstala příslušnost soudů mládeže, státních soudů, senátů povolaných rozhodovat o vojenské zradě a krajských soudů pro trestné činy podle zákona na ochranu republiky. Také pro zločin drancování podle dekr. č. 38/1945 Sb., opřísném trestání drancování a pro zločiny podle retribučního zákona čl. III., § 2 odst. 2 zák. č. 245/1946 Sb., byla příslušnost porot vyloučena. Pro tiskové delikty zůstala jen tehdy, pokud náležely pod některou z kategorií uvedených výše, zejména šlo-li o delikty politické.

9.2. Nejdůležitější odchylky od dosavadní zákonné úpravy

Příslušnost porotních soudů se na rozdíl od dosavadní výčtové metody upravovala obecně. Do příslušnosti porot náležely jednak trestné činy, které označovala důvodová zpráva k vládnímu návrhu za politické, jednak zločiny těžké s výjimkou zločinů proti bezpečnosti majetku. Pro trestné činy spáchané obsahem tiskopisu neplatilo zvláštní ustanovení.

Organizace porotních soudů navazovala na dosavadní úpravu, přikláněla se však k právu platnému dříve na Slovensku potud, že porotní soudy zaváděla jako stálé, ovšem s tím rozdílem, že mimo hlavní přelíčení rozhodoval soudní sbor sám.

Sestavování porotních seznamů bylo zjednodušeno a rozhodný vliv na jejich vytváření se přiznával nejnižší složce veřejné správy – místním národním výborům.¹⁴⁰

Také, co se týkalo řízení, navazoval zákon na dosavadní úpravu, snažil se však odstranit některé její nedostatky. Především porotci byli hned na počátku hlavního přelíčení poučeni předsedou o zákonných znacích trestného činu, který byl předmětem obžaloby, i o významu právních

¹⁴⁰Zákon č. 232/1946 Sb., o porotních soudech, § 8.

pojmu vyskytujících se v obžalobě. Toto poučení, které se mohlo podle potřeby během hlavního přelíčení opakovat, umožnilo porotcům sledovat celé řízení se znalostí příslušných právních předpisů. Zároveň jim připomínalo, že stejně jako soudci jsou při svém rozhodování vázáni zákonem.¹⁴¹

V úpravě otázek nebylo přijato dělení na otázku skutkovou a právní. Rozhodnutí na celé nedílné otázky viny se ponechávalo porotě.

Resumé předsedy se odstranilo a nahradilo se závěrečným výkladem, kde měly být opraveny jen závažné nesprávnosti, které se vyskytly v řečech stran. Tato oprava mohla podle okolností popřípadě úplně odpadnout.

Poradu porotců řídil předseda. Ten však před hlasováním musel opustit poradní síň a porotci hlasovali tajně, takže bylo zabráněno jakémukoli, byť i jen nepřímému, nátlaku na rozhodování porotců.

Aby se zamezilo křiklavým justičním omylům, rozšířila se přípustnost suspenze výroku poroty i na případy, kdy byl soud jednomyslného mínění, že se porota zmýlila ve prospěch obžalovaného.

Podle trestního řádu z roku 1873 neměli porotci zpravidla žádný vliv na výměru trestu. Proto z obavy, aby obžalovaného nestihl příliš vysoký trest, hlasovali často raději proti svému přesvědčení pro nevinu obžalovaného i tam, kde vina byla nepochybná. Zákon č. 34/1934 Sb. z. a n., o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech, tuto zásadu částečně prolomil tím, že přiznal porotcům alespoň poradní hlas při rozhodování o trestu.¹⁴² Zákon o porotních soudech z roku 1946 v tomto ohledu jejich pravomoc rozšířil a umožnil jim vykonávat přímý vliv na výměru trestu tím, že se zástupci porotců účastnili rozhodování o jeho výši.¹⁴³

¹⁴¹Zákon č. 232/1946 Sb., o porotních soudech, § 14.

¹⁴²Zákon č. 34/1934 Sb. z. a n., o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech.

¹⁴³Zákon č. 232/1946 Sb., o porotních soudech, § 54 an.

Pouťnorovŷ vŷvoj porotnŷm soudŷm pŷlŷiř nepŷŷl. Jako burŷoaznŷ pŷeŷitek byly zŷkonem ř. 319/1948 Sb., o zlidovŷnŷ soudnictvŷ, definitivnŷ zruřeny.¹⁴⁴Laickŷ prvek zde byl nahrazen porotci z lidu, takzvanŷmi pŷŷsedŷcŷmi. V dŷvodovŷ zprŷvŷ k tomuto zŷkonu se uvŷdŷ:„Porotnŷ soudy se zruřujŷ, ŷřast lidu pŷi rozhodovŷnŷ ve vŷcech trestnŷch je zajiřtŷna sloŷenŷm senŷtŷ.“¹⁴⁵

Zmŷnŷnŷ zŷkon znamenal jednak dosud nepoznanŷ posŷlenŷ laickŷho prvku v soudnictvŷ a jednak zjednoduřenŷ a sjednocenŷ soudnŷ soustavv v řSR.

Soudci z lidu byli postaveni na stejnou ŷroveň jako profesionŷlnŷ soudci a zŷskali vŷtřŷ zastoupenŷ. Senŷaty, kterŷ rozhodovaly v 1. instanci, se sklŷdaly z 1 profesionŷlnŷho soudce, pŷedsedy, a dvou soudcŷ z lidu. Senŷaty 2. instance mŷly 5 řlenŷ – dva profesionŷlnŷ soudce, kdy jeden z nich byl pŷedsedou senŷatu a tŷi soudce z lidu. Zcela novŷ zařali soudci z lidu pŷsobit i u Nejvŷřřŷho soudu, vř. rozhodovŷnŷ o stŷiŷnosti pro poruřenŷ zŷkona.¹⁴⁶Povolŷvŷnŷ soudcŷ z lidu k nejvŷřřŷmu soudu se vzhledem k jeho celostŷtnŷ pŷsobnosti vyhrazovalo vlŷdŷ.¹⁴⁷

¹⁴⁴Zŷkon ř. 319/1948 Sb., o zlidovŷnŷ soudnictvŷ.

¹⁴⁵Zŷkon ř. 319/1948 Sb., o zlidovŷnŷ soudnictvŷ, řř 64, 65.

http://psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0160_04.htm

¹⁴⁶Zŷkon ř. 319/1948 Sb., o zlidovŷnŷ soudnictvŷ, řř 1-3, řř 4-6, řř 7-9

¹⁴⁷ Tamtŷř, ř 10.

Závěr

Jak vůbec chápat instituci porot a porotních soudů a jejich postavení ve společnosti? I když se nepochybuje o tom, že poroty, nebo alespoň důvody k jejich zavádění v kontinentální Evropě, měly politický charakter, je nutné poznamenat, že se jedná především o institut právní, přesněji řečeno procesně právní. Politické důvody byly možná příčinou jejich zřizování, zůstává ovšem otázkou, do jaké míry se tyto důvody politické dále křížily s důvody jinými, např. sociálními, historickými nebo ekonomickými. Málo co je ve společenských vztazích natolik provázané jako politika s ekonomikou. A jako je právo podle některých názorů fenoménem sociologickým, tak ani jeho jednotlivé instituce nemohou být tudíž jiné povahy.

Těžko si představit, že by politické důvody dokázaly udržet absolutně nefunkční organismus, který by se ani v nejmenším nedokázal uplatnit při řešení praktických záležitostí, organismus, neschopný řešit každodenní problémy, nejistý v aplikaci práva a výkonu spravedlnosti.

Pokud nic jiného, přinesly poroty do výkonu spravedlnosti nový jev, a to účast co nejširšího laického prvku, který se na ní podílel. I když to nijak odbornost soudnictví neposílilo, ba naopak, i to nevedlo mnohdy ke spravedlivějším rozhodnutím, máme tu alespoň jeden důvod proti mnohým dalším, který alespoň částečně mohl činnost porot v jejich historickém působení obhájit. Zdůrazňuji v historickém, neboť pro jejich znovuzavedení do našeho právního systému nevidím v dnešní době nějaký zvlášť významný důvod.

Otázka zavádění porot do českého právního řádu není v současnosti ani diskutována, natož aby se o ni reálně uvažovalo. Jak však vyznívá z této práce, ve které zmiňuji četné poznámky a názory o jejich postavení i činnosti, je zcela zřejmé, že v dobách svého největšího rozkvětu měly poroty své pevné místo a opodstatnění, a dá se říci, že v českých zemích

zdomácněly.¹⁴⁸I přesto, že došlo k přerušení jejich vývoje a tato forma je u nás téměř zapomenuta, najdou se jistě i tací, kdo je mají stále v živé paměti.

Velkou neznámou zůstává, jak by porotní soudy obstály v současné trestní praxi. Odhlédneme-li od situace, že si málokdo dokáže představit jejich praktické rozhodování, je výkon funkce porotce bezesporu časově i materiálně náročná činnost. A to pro začátek stačí spočítat pouze to, kolik by ročně stála výplata ušlého výdělků, respektive zisku u podnikatelů a diety s cestovními náhradami v případě, že by porotce musel do sídla soudu dojíždět, mnohdy jistě i několikrát týdně v jedné a téže kauze. Značné investice by si vyžádala i úprava jednacích síní na soudech, zajištění fyzické ochrany porotců, a to nejen během hlavního líčení, ale mnohdy i po jeho skončení.

Další problém spatřuji v zajištění takového počtu schopných, vzdělaných a morálně, trestně i jinak bezúhonných lidí, způsobilých tento úřad vykonávat. Bezpochyby nebude v dnešní době stačit, že porotce umí číst a psát, jak tomu bylo za dob rakousko - uherského soustátí. Jak se v této souvislosti vyrovnat s myšlenkou, že na soudce z povolání jsou kladeny velmi vysoké požadavky k tomu, aby mohli svoji funkci zastávat, prochází náročným výběrovým řízením, přičemž stupeň dosaženého vzdělání je pouze jedním z mnoha kritérií, na základě kterého jsou poté jmenováni. A jak vůbec u laiků vybrat ta správná kritéria, podle kterých by mohli daný úřad zastávat a dát jim do rukou tu moc, že jejich rozhodnutí budou stěžejní pro konečné rozsouzení dané věci?

V této souvislosti vyvstává otázka, zda je možné v demokratické společnosti stanovit zákonnou povinnost, proti své vůli trávit dlouhé hodiny a dny v jednacích síních a rozhodovat o osudech druhých. Demokracie je o svobodné volbě, tedy i o takové, spočívající v možnosti se jí vyhnout. A pokud by byla povinnost pevně daná, byla by dána možnost ji za

¹⁴⁸ Balík, S. K tradici porotního soudnictví v českých zemích. In: Historický obzor I, 1994, s. 13 an.

určitých podmínek eliminovat? V kladném případě se jistě najdou tací, v jejichž zájmu to bude. Na druhou stranu si představme, že by tato povinnost zasedat v porotách uzákoněna nebyla. Je vůbec možné předpokládat, že by se našlo dostatek schopných zájemců k tomu, aby nebyl výkon spravedlnosti ohrožen, a to vzhledem ke skutečnosti, jak je problematické sehnat dostatek schopných soudců z lidu, kteří se objevují jen při omezeném počtu soudních jednání a navíc v omezeném počtu? V této souvislosti se hodí uvést myšlenku francouzského právníka, který se touto problematikou zabýval: „Lidé rádi se dovolávají práv, avšak jejich výkon jest pro ně prací, které každý snaží se vyhnouti. Odmítání vykonati závazky občanské spolupráce nebo starost jak jim utéci tvoří skutečnou sociální bolest.“¹⁴⁹

Důležitá je také volba způsobu rozhodování porot, tzn. kontinentální nebo angloamerický. Měla by porota spíše rozhodovat otázku skutkovou a otázku právní ponechat pak na rozhodnutí soudu, nebo by měla rozhodovat i otázku právní a soudce vynesl jenom trest k jejímu verdiktu. Pokud zvolíme variantu první, je podle mého názoru zbytečné tento těžkopádný institut znovu obnovovat, pokud variantu druhou s možností, aby se porota podílela i na ukládání trestu, riskujeme částečnou devalvací rozhodovací činnosti soudců z povolání.

Současná právní úprava, stanovená zejména na základě zákona č. 141/1961 Sb. a zákona č. 40/2009 Sb., nepřipouští vznik institutu porotního soudnictví. Laický prvek je připuštěn v podobě přísedících, jež je pozůstatkem z let z minulého režimu. Je otázkou, zdali je laický prvek při procesu rozhodování o vině či nevině přínosný.

Co říci závěrem? Můžeme připustit efektivnost porot tam, kde jejich tradice nebyla přerušena. Žádná revoluce, i když je perfektně připravena, nepřinese, alespoň v počátečním období, klid a stabilitu. A zavedení porotního systému do našeho právního řádu by určitě „malou procesní

¹⁴⁹ Haraoui, C. Problém porot ve Francii a v Evropě. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní. Praha: 1928, s. 107-115.

revolucí“ bylo. V době, kdy zde bohužel pořád nejsou pevně zakotveny ani základní instituty právního řádu, na kterých civilizovaná společnost naší doby stojí, by takováto situace způsobila značné problémy.

Resumé

Diese Arbeit behandelt die Schwurgerichte in Tschechien in den Jahren 1848 – 1948. Der Autor gibt hier festgefürte Erklärung über dieses Institut mit Berücksichtigung zur Entwicklung in anderen europäischen Staaten, besonders in England und Frankreich.

Zur Einführung definiert er Begriff der Geschworenengerichte und vergleicht sie mit den Schöffengerichten. Im Kapitel über Ursprung und Entwicklung der Geschworenen schattierte er nicht nur ihre Entstehung, aber erinerte auch an Gründe, die zu ihrem Stehenbleiben führten, insbesondere politische Gründe. Weiter berechnete er alle Rechtsvorschriften, in denen die Geschworene reguliert waren. Er versucht auch nicht nur alle ihre Vorteile aber auch Nachteile zusammenfassen.

Überwiegender Teil dieser Studie beschäftigt sich mit den Personen der Geschworenen und mit der Ausgestaltung des Strafverfahrens vor den Schwurgerichten. Hauptziel war, einzelne Teile diese Verfahren bestimmen und ausführlich erläutern. Der Autor widmete sich hier tiefer der Weise des Fragenstellens der Geschworenen. Das hält er für die Grundlage des Geschworenensystems. Er beschreibt auch die Stelle der Teilnehmer des Verfahrens vor den Geschworenen.

Im weiteren Teil beschreibt er Stehenbleiben und Beschränkung der Tätigkeit der Schwurgerichte.

Letztes Kapitel befasst sich mit der nachkriegische Ausgestaltung und weist auf Hauptänderungen hin, zu deren nach Annahme des Schwurgerichtswesen ins rechtordnung der tschechischen Republik angeschlossen.

Seznam použité literatury a pramenů

Monografie:

Adamová, K. a kol. Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938. Praha: LexisNexis, 2005.

Blackstone, W. Commentaries on the laws of England: in four books. London: A. Strahan, 1825. 4 sv., Kniha 3.

Hall, K. American Legal History: Cases and Materials, Oxford University Press, 1996.

Kallab, J. Učebnice trestního řízení platného v Čechách a Zemi moravskoslezské. Brno: Právník, 1930.

Knapp, V. Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy. Praha: C. H. Beck, 1996. xviii, 248 s. Beckovy právnícké učebnice.

Kuklík, J., Seltenreich, R. Dějiny angloamerického práva. Praha: Linde 2007

Malý, J. Porota. In: Riegrův slovník naučný VI. Praha 1868

Malý, K. a kol. Dějiny českého a česko-slovenského práva do roku 1945. Praha: Léges, 2010.

Montesquieu, Ch. O duchu zákonů. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2005.

Ottův slovník naučný, XX. díl. Praha: Nakladatelství J. Otto, 1903.

Prušák, J. Československé řízení trestní platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Všeherd, 1921.

Solnař, V. Učebnice trestního řízení platného v Zemi české a moravskoslezské. Praha: Melantrich, 1946.

Solnař, V. Dodatky k učebnici trestního řízení. Praha: Melantrich, 1948.

Storch, F. Řízení trestní rakouské. I. díl. Praha: Nakladatelství J. Otto, 1887.

Storch, F. Řízení trestní rakouské. II. díl. Praha: Nakladatelství J. Otto, 1897.

Schelle, K. a kol. Právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007.

Slovník veřejného práva. Svazek III. Brno: Polygrafia, 1934.

Šimák, J. Zákon o porotních soudech. Praha: V. Linhart, 1947.

Šolle, V. Počátky buržoazního soudnictví v českých zemích – část. I. In: Sborník archivních prací XVIII/1. Praha: 1968.

Tinková, D. Revoluční Francie 1787–1799. Praha: Triton, 2008.

Zimek, J. Ústavní vývoj českého státu. Brno: PF MU, 1996.

Časopisecká díla:

Balík, S. K tradici porotního soudnictví v českých zemích. In: Historický obzor I. Praha: 1994.

Bianchi, L. Porotcovia a kmeťovia v českých krajinách za roky 1930-1938. In: PHS. Praha: 1956.

Haraoui, C. Problém porot ve Francii a v Evropě. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní. Praha: 1928.

Chlum, L. Do které doby lze porotcům dávatí otázky?. In: Právník. Praha: 1896.

Koerner, E. Omezení působnosti či reforma porot. In: Příloha Právnických rozhledů. Praha: 1905.

Malý, K. Zastavování činnosti porotních soudů v 80. letech IX. století. In: AUC, Iuridica. Praha: 1965.

Pintera, R. Návrh zákona o organizaci soudů porotních. In: Všehrd. Praha: 1927.

Prouza, D. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přísedící ano či ne? In: Trestněprávní revue, 2010, č. 7.

Sobička, V. O výroku porot trestních. In: Právník. Praha: 1873.

Solnař, V. Zastavení působnosti porot. In: Právník. Praha: 1941.

Storch, F. O soudech porotních. In: Právník. Praha: 1883.

Storch, F. O zastavení výroku porotního a jeho účincích na nové hlavní přelíčení. In: Právník. Praha: 1901.

Storch, F. „Největší záhada řízení trestního“. In: Právník. Praha: 1901.

Štolla, J. O zastavení výroku porotcův. In: Právník. Praha: 1898.

Zucker, A. O kladení otázek porotcům vzhledem k ustanovení sazby trestní. In: Právník. Praha: 1875.

Zucker, A. O soudech porotních. In: Právník. Praha: 1883.

Zucker, A. Ještě slovo k otázce, do které doby lze porotcům dávatí otázky. In: Právník. Praha: 1896.

Ždímal, B. Reforma soudů porotních. In: Práce ze seminářů PF UK Praha. Praha: 1927.

Ženy v porotách. Ženská revue, 1919, roč. 14.

Právní předpisy:

Vládní nařízení č. 697/1920 Sb. z. a n., jímž se zastavovala působnost porot na Slovensku, v Podkarpatské Rusi a v některých obvodech sborových soudů první instance v Čechách a na Moravě

Vládní nařízení č. 122/1921 Sb. z. a n., o obnovení působnosti porot.

Vládní návrh zákona o sestavování seznamů porotců. Společná československá digitální parlamentní knihovna: Dokumenty českého a slovenského parlamentu

Zákon č. 25/1850 ř.z., trestní prozatímní řád.

Zákon č. 32/1869 ř. z., zákon, jenž se týče zavedení soudů porotních pro zločiny a přečiny, vykonané spisy tištěnými, novela tiskového zákona.

Zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní.

Zákon č. 120/1873 ř. z., o zastavování činnosti porotních soudů.

Zákon č. 121/1873 ř. z., o zdělávání seznamů porotců.

Zákon č. 98/1886 ř. z., jímž se vydávají ustanovení o soudnictví ve věcech trestních.

Zákon č. 278/1919 Sb. z. a n., o sestavování seznamů porotců.

Zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky.

Zákon č. 268/1920 Sb. z. a n., o dočasném zastavení působnosti porot.

Zákon č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží.

Zákon č. 34/1934 Sb. z. a n., o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech.

Zákon č. 24/1946 Sb., o soudech porotních.

Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.

Zák. čl. XXXII/1897 o organizaci porotních soudů.

Elektronické zdroje:

encyklopedie.brna.cz

<http://leccos.com/index.php/clanky/zucker-alois>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Storch

<http://www.czechliterature.de/Profesor-August-Miricka>

http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0691_00.htm

http://psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0160_04.htm